

Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας

Τρίτη έκθεση για την Κύπρο

Υιοθετήθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2005

Στρασβούργο 16 Μαΐου 2006

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εργασία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) και για τις άλλες δραστηριότητες του Συμβουλίου της Ευρώπης σε αυτόν τον τομέα, παρακαλούμε επικοινωνήστε με:

Secretariat of ECRI
Directorate General of Human Rights – DG II
Council of Europe
F – 67075 STRASBOURG Cedex
Τηλ.: +33 (0) 3 88 41 29 64
Φαξ: +33 (0) 3 88 41 39 87
E-mail: combat.racism@coe.int

Επισκευθείτε μας στο Internet: www.coe.int/ecri

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ	6
I. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ECRI ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	7
ΔΙΕΘΝΗ ΝΟΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	7
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ	7
- Νομοθεσία περί υπηκοότητας	8
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ	9
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	10
ΑΠΟΝΟΜΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ.....	13
- Νομική αρωγή.....	13
ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΆΛΛΟΙ ΘΕΣΜΟΙ.....	14
- Επίτροπος Διοικήσεως.....	14
- Εθνικό Ινστιτούτο για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ..	16
- Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.....	16
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ.....	16
ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΜΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	18
- Αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες	18
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	23
- Πρόσβαση στην εκπαίδευση	23
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	25
ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	26
- Μετανάστες και αιτούντες άσυλο	26
- Τουρκοκύπριοι	26
- Ρομά	27
- Έλληνοπόντιοι	28
- Αρμένιοι, Λατίνοι και Μαρωνίτες.....	29
ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ.....	29
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ.....	30
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	31
II. ΝΕΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	32
ΝΕΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΠΑΦΩΝ ΚΑΙ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ.	32
III. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	34
Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΎΝΤΑΞΗΣ	34
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	39

Πρόλογος

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) συστάθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Είναι ένα ανεξάρτητο όργανο παρακολούθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ειδικευμένο σε ζητήματα που αφορούν το ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία. Αποτελείται από ανεξάρτητα και αμερόληπτα μέλη, τα οποία διορίζονται επί τη βάση του ηθικού τους κύρους και της αναγνωρισμένης εμπειρογνομosύνης τους σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, του αντισημιτισμού και της μισαλλοδοξίας.

Ένας από τους πυλώνες του προγράμματος εργασίας της ECRI είναι η ανά χώρα προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία αναλύει την κατάσταση αναφορικά με το ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία σε κάθε ένα από τα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και υποβάλλει εισηγήσεις και προτάσεις σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων που έχουν εντοπιστεί.

Η ανά χώρα προσέγγιση αντιμετωπίζει όλα τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης σε ίση βάση. Οι εργασίες πραγματοποιούνται σε 4ετείς με 5ετείς κύκλους, καλύπτοντας 9 με 10 χώρες ανά έτος. Οι εκθέσεις του πρώτου κύκλου ολοκληρώθηκαν στο τέλος του 1998 και εκείνες του δεύτερου κύκλου στο τέλος του έτους 2002. Οι εργασίες για τις εκθέσεις του τρίτου κύκλου ξεκίνησαν τον Ιανουάριο του 2003.

Οι εκθέσεις του τρίτου κύκλου επικεντρώνονται στην «εφαρμογή». Εξετάζουν εάν οι κύριες συστάσεις της ECRI από τις προηγούμενες εκθέσεις τηρήθηκαν και εφαρμόστηκαν και, στην περίπτωση που κάτι τέτοιο συνέβη, με τί βαθμό επιτυχίας και αποτελεσματικότητας. Οι εκθέσεις του τρίτου κύκλου εξετάζουν επίσης «ειδικά ζητήματα», τα οποία επελέχθησαν σύμφωνα με τις διαφορετικές καταστάσεις στις διάφορες χώρες, και εξετάστηκαν εις μεγαλύτερο βάθος σε κάθε έκθεση.

Οι μέθοδοι εργασίας για την προετοιμασία των εκθέσεων περιλαμβάνουν αναλύσεις εγγράφων, μια επίσκεψη επαφής στη χώρα, και έπειτα, ένα εμπιστευτικό διάλογο με τις εθνικές αρχές.

Οι εκθέσεις της ECRI δε συνιστούν το αποτέλεσμα ερευνών ή στοιχείων με βάση μαρτυρίες. Πρόκειται για αναλύσεις οι οποίες βασίζονται σε μεγάλο αριθμό πληροφοριών, οι οποίες συγκεντρώνονται από μια ευρεία ποικιλία πηγών. Οι μελέτες εγγράφων βασίζονται επίσης σε ένα σημαντικό αριθμό εθνικών και διεθνών γραπτών πηγών. Η επί τόπου επίσκεψη επιτρέπει τις άμεσες συναντήσεις με τους ενδιαφερόμενους κύκλους (κυβερνητικούς και μη - κυβερνητικούς) με σκοπό τη συγκέντρωση λεπτομερών πληροφοριών. Η διαδικασία του εμπιστευτικού διαλόγου με τις εθνικές αρχές επιτρέπει στις τελευταίες να προτείνουν, εάν το θεωρούν απαραίτητο, τροποποιήσεις στο σχέδιο έκθεσης, με σκοπό τη διόρθωση οποιωνδήποτε πιθανών σφαλμάτων στα γεγονότα, τα οποία ενδέχεται να περιέχει η έκθεση. Με την ολοκλήρωση του διαλόγου, οι εθνικές αρχές δύναται να ζητήσουν, εάν το επιθυμούν, οι απόψεις τους να επισυναφθούν στην τελική έκθεση της ECRI.

Η ακόλουθη έκθεση συνετάχθη από την ECRI υπό τη δική της πλήρη ευθύνη. Καλύπτει την κατάσταση όπως είχε στις 16 Δεκεμβρίου 2005 και οποιαδήποτε μεταγενέστερη εξέλιξη μετά την ημερομηνία αυτή δεν καλύπτεται στην ακόλουθη ανάλυση ούτε λαμβάνεται υπόψη στα συμπεράσματα και τις προτάσεις που υπέβαλε η ECRI.

Εκτελεστική σύνοψη

Από τη δημοσίευση της δεύτερης έκθεσης της ECRl για την Κύπρο στις 3 Ιουλίου 2001, έχει σημειωθεί πρόοδος σε πολλά από τα πεδία που είχαν επισημανθεί στην έκθεση εκείνη. Το νομικό και θεσμικό πλαίσιο κατά των φυλετικών διακρίσεων έχει ενισχυθεί σημαντικά, όπως αντικατοπτρίζεται στην επικύρωση του Πρωτοκόλλου Νο. 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, την υιοθέτηση πρωτογενούς νομοθεσίας κατά των διακρίσεων και την επέκταση της εντολής και των εξουσιών του Επιτρόπου Διοικήσεως για την αντιμετώπιση των φυλετικών διακρίσεων. Έχει ληφθεί ένα πλήθος σημαντικών μέτρων, περιλαμβανομένης της έκδοσης διαβατηρίων και άλλων προσωπικών εγγράφων για τη βελτίωση της θέσης των μελών της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, εκ των οποίων, μετά τη μερική άρση των περιορισμών στην ελευθερία διακίνησης στις δυο πλευρές της Πράσινης Γραμμής τον Απρίλιο του 2003, αυξανόμενοι αριθμοί ζούν και εργάζονται στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου. Το νομικό και θεσμικό πλαίσιο για την εξέταση της διεθνούς προστασίας έχει τεθεί πλέον σε ισχύ. Έχει εισαχθεί ο θεσμός της παρακολούθησης των ρατσιστικών περιστατικών από την αστυνομία.

Ωστόσο, ορισμένες συστάσεις οι οποίες υπεβλήθησαν στη δεύτερη έκθεση της ECRl δεν έχουν εφαρμοστεί ή έχουν εφαρμοστεί μόνο μερικώς. Η συνεχιζόμενη έλλειψη ολοκληρωμένης πολιτικής μετανάστευσης και ένταξης έχει οδηγήσει σε μια συγκεκριμένη ευάλωτη θέση των μεταναστών, περιλαμβανομένων των οικιακών βοηθών και άλλων αλλοδαπών εργαζομένων, σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εκμετάλλευση και διακρίσεις. Σε στενή σύνδεση με αυτό τον τομέα πολιτικής, οι αιτούντες άσυλο βιώνουν πολύ παρόμοια προβλήματα και έρχονται αντιμέτωποι με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Η εκτενής εφαρμογή της πρακτικής της κράτησης σύμφωνα με τις εξουσίες μετανάστευσης τόσο αναφορικά με τους μετανάστες όσο και με τους αιτούντες άσυλο και η συμπεριφορά των αξιωματούχων επιβολής του νόμου, η οποία περιλαμβάνει και ισχυριζόμενες περιπτώσεις κακομεταχείρισης έναντι αυτών και άλλων μειονοτικών ομάδων παραμένει ένα ζήτημα ανησυχίας για την ECRl στην Κύπρο. Νέες ευκαιρίες για την ενεργό προώθηση του διαλόγου και της συμφιλίωσης μεταξύ των μελών της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας παραμένουν ακόμα προς αξιοποίηση. Αυτό είναι σημαντικό προκειμένου να περιοριστεί τόσο ο αρνητικός αντίκτυπος από τη συνεχιζόμενη διαίρεση της νήσου στις σχέσεις των δυο κοινοτήτων όσο και για την απόκτηση περαιτέρω υποστήριξης από το λαό στο σύνολό του για μια λύση σε αυτή τη διαίρεση. Οι εκδηλώσεις προκατάληψης και διακρίσεων που αντιμετωπίζουν οι Τουρκοκύπριοι πρέπει ακόμη να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν επαρκώς. Η θέση των άλλων ομάδων οι οποίες είναι ευάλωτες στη μειονεκτική θέση, το ρατσισμό και τις φυλετικές διακρίσεις, όπως είναι οι Ρομά και οι Έλληνες Πόντιοι, πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί πιο αποτελεσματικά.

Στην έκθεση αυτή, η ECRl συνιστά όπως οι Κυπριακές αρχές αναλάβουν επιπρόσθετη δράση σε διάφορους τομείς, περιλαμβανομένης της επείγουσας ανάγκης να υιοθετηθεί μια ολοκληρωμένη πολιτική μετανάστευσης και ένταξης με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών και την ανάγκη να διασφαλιστεί ο απόλυτος σεβασμός για τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο. Η ECRl επίσης συνιστά οι Κυπριακές αρχές να προωθήσουν την ευαισθητοποίηση και να βελτιώσουν την εφαρμογή και παρακολούθηση του ισχύοντος νομικού πλαισίου κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένης της παροχής επαρκούς στήριξης στον Επίτροπο Διοικήσεως. Επιπρόσθετα, στην έκθεση αυτή, η ECRl εξετάζει την ανάγκη για μια πιο προενεργή προσέγγιση στην ανάπτυξη επαφών και καλών σχέσεων ανάμεσα στην Ελληνοκυπριακή και την Τουρκοκυπριακή κοινότητα και την ανάγκη για εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα η οποία να αντικατοπτρίζει σε αυξανόμενο βαθμό τις ανάγκες μιας πολιτισμικά και εθνοτικά ποικιλόμορφης κοινωνίας. Η ανάγκη πλήρους αναγνώρισης και αντιμετώπισης των προβλημάτων με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες οι ομάδες που είναι ευάλωτες στις διακρίσεις στην Κύπρο εξετάζεται επίσης στην έκθεση αυτή.

Εφόσον κάνει συστάσεις προς την Κυπριακή Κυβέρνηση, η έκθεση αυτή καλύπτει μόνο την κατάσταση στο τμήμα της Κύπρου που επί του παρόντος βρίσκεται υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο αυτής της κυβέρνησης.

I. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ECRI ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Διεθνή νομικά κείμενα

1. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI συνέστησε όπως η Κύπρος επικυρώσει το Πρωτόκολλο Νο. 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΔΑ), τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες και τη Σύμβαση για τη Συμμετοχή των Αλλοδαπών στη Δημόσια Ζωή σε Τοπικό Επίπεδο. Συνέστησε επίσης η Κύπρος να υπογράψει και να επικυρώσει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ιθαγένεια και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Διακινούμενων Εργαζομένων. Η ECRI καλωσορίζει το γεγονός ότι τον Απρίλιο του 2002, η Κύπρος επικύρωσε το Πρωτόκολλο Νο. 12 της ΕΣΔΑ και ότι το κείμενο αυτό έχει τεθεί σε ισχύ στην Κύπρο από την 1^η Απριλίου 2005. Η ECRI επίσης καλωσορίζει την επικύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες από την Κύπρο τον Αύγουστο του 2002. Η ECRI, ωστόσο, σημειώνει ότι η Κύπρος δεν έχει ακόμη επικυρώσει τη Σύμβαση για τη Συμμετοχή των Αλλοδαπών Εργαζομένων στη Δημόσια Ζωή σε Τοπικό Επίπεδο, παρόλο που, για το θέμα αυτό, οι Κυπριακές αρχές έχουν τονίσει ότι εξετάζουν επί του παρόντος το ζήτημα της χορήγησης δικαιωμάτων εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις τοπικές εκλογές σε κατοίκους από χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΕ. Η Κύπρος δεν έχει ακόμη υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Διακινούμενων Εργαζομένων, ούτε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ιθαγένεια, παρά το γεγονός ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι η επικύρωση του τελευταίου κειμένου βρίσκεται υπό εξέταση.
2. Η ECRI βρίσκεται στη ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι, τον Απρίλιο του 2005, η Κύπρος επικύρωσε το Επιπρόσθετο Πρωτόκολλο της Σύμβασης για το Κυβερνοέγκλημα σχετικά με την ποινικοποίηση πράξεων ρατσιστικής και ξενοφοβικής φύσης που διαπράττονται μέσω συστημάτων υπολογιστών. Δε φαίνεται να υπάρχουν σχέδια για την υπογραφή και την επικύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων Όλων των Διακινούμενων Εργαζομένων και των Μελών των Οικογενειών τους.

Συστάσεις:

3. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές Αρχές να επικυρώσουν τη Σύμβαση για τη Συμμετοχή Αλλοδαπών στη Δημόσια Ζωή σε Τοπικό Επίπεδο και να εφαρμόσουν όλες τις διατάξεις που περιλαμβάνονται σε αυτό το κείμενο, περιλαμβανομένου του Κεφαλαίου Γ, το οποίο αφορά τη χορήγηση δικαιωμάτων εκλέγειν και εκλέγεσθαι στους αλλοδαπούς κατοίκους. Συνιστά επίσης οι Κυπριακές αρχές να επικυρώσουν την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ιθαγένεια, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Διακινούμενων Εργαζομένων και τη Διεθνή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων Όλων των Διακινούμενων Εργαζομένων και των Μελών των Οικογενειών τους.

Συνταγματικές διατάξεις και άλλες βασικές διατάξεις

4. Σημειώνοντας ότι μπορεί να γίνει άμεσα επίκληση ενώπιον των ημεδαπών δικαιοδοσιών των διεθνών νομικών κειμένων στα οποία είναι συμβαλλόμενο μέρος η Κύπρος, και αυτά να υπερισχύσουν έναντι της εσωτερικής νομοθεσίας, η ECRI στη δεύτερη έκθεσή της, συνιστά οι Κυπριακές αρχές να κάνουν βήματα για την ευαισθητοποίηση μεταξύ των μελών της νομικής κοινότητας για τις διατάξεις κατά των φυλετικών διακρίσεων που περιέχονται στα διεθνή νομικά κείμενα που επικύρωσε η Κύπρος. Αυτό ήταν ιδιαίτερα απαραίτητο στην απουσία, εκείνη την εποχή, μιας ολοκληρωμένης πρωτογενούς νομοθεσίας

κατά των διακρίσεων. Όπως αναφέρεται κάτωθι¹, από τη δεύτερή έκθεση της ECRI, η Κύπρος εισήγαγε πρωτογενή νομοθεσία κατά των διακρίσεων και έχουν αναληφθεί ορισμένες πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με αυτή τη νέα νομοθεσία. Ωστόσο, έχει αναφερθεί στην ECRI ότι η ευαισθητοποίηση της νομικής κοινότητας και του κοινού σχετικά με το ευρύτερο νομικό πλαίσιο κατά των διακρίσεων είναι ακόμη πολύ περιορισμένη. Έχει επίσης τονισθεί ότι η ευαισθητοποίηση σχετικά με αυτό το πλαίσιο θα ήταν ακόμη πιο ευκατάρτη καθώς συμπληρώνει και ενισχύει την προστασία έναντι των διακρίσεων η οποία παρέχεται από την πρωτογενή νομοθεσία κατά των διακρίσεων.

Συστάσεις :

5. Η ECRI συνιστά στις Κυπριακές αρχές να κάνουν βήματα για τη βελτίωση της ευαισθητοποίησης της νομικής κοινότητας και του κοινού σχετικά με τις διατάξεις κατά των φυλετικών διακρίσεων που περιλαμβάνονται στα διεθνή νομικά κείμενα τα οποία επικύρωσε η Κύπρος. Συνιστά ότι, όταν θα γίνει αυτό, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους τρόπους με τους οποίους οι διατάξεις αυτές συμπληρώνουν και ενισχύουν την προστασία κατά των διακρίσεων η οποία παρέχεται από την πρωτογενή νομοθεσία κατά των διακρίσεων.

- Νομοθεσία περί υπηκοότητας

6. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι οι διατάξεις οι οποίες ρυθμίζουν την πολιτογράφηση στην Κύπρο άφηναν ένα ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας αναφορικά με τις αποφάσεις για χορήγηση Κυπριακής υπηκοότητας τους αιτούντες. Συνιστούσε οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι δε θα υπήρχε καμία διάκριση κατά την εφαρμογή αυτών των διατάξεων. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι, από τη δεύτερη έκθεση της ECRI, έχει υπάρξει απόρριψη μόνο ενός μικρού ποσοστού από το συνολικό αριθμό των αιτήσεων πολιτογράφησης και ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτή η απόρριψη βασιζόταν σε ανησυχίες για τη δημόσια ασφάλεια και τη δημόσια τάξη. Ανέφεραν επίσης ότι, παρά το γεγονός ότι ορισμένες αρνητικές αποφάσεις ακυρώθηκαν από το Ανώτατο Δικαστήριο, σε καμία από αυτές δεν εντοπίστηκε η ύπαρξη διάκρισης. Ωστόσο, αναφέρθηκε στην ECRI ότι οι αποφάσεις για τις αιτήσεις πολιτογράφησης ορισμένες φορές υπόκεινται σε διακριτική ευχέρεια και είναι περιοριστικές σε υπερβολικό βαθμό, και ότι αυτό αντικατοπτρίζεται όχι μόνο στη χρήση που γίνεται σχετικά με τις ανησυχίες για τη δημόσια τάξη, αλλά επίσης και στην εφαρμογή των απαιτήσεων παραμονής και των γλωσσικών απαιτήσεων.
7. Ο Περί Υπηκοότητας Νόμος στην Κύπρο προβλέπει ότι ένα παιδί με ένα Κύπριο γονέα δικαιούται την υπηκοότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ωστόσο, στην περίπτωση που ο μη – Κύπριος γονέας έχει εισέλθει ή διαμείνει παράνομα στην Κύπρο, το παιδί μπορεί να αποκτήσει υπηκοότητα μόνο μετά από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για το θέμα αυτό. Η ECRI κατανοεί ότι έχει ζητηθεί από τον Επίτροπο Διοικήσεως να διερευνήσει τη συμφωνία αυτής της διαδικασίας με τα εθνικά και διεθνή πρότυπα. Η ECRI σημειώνει ότι η υπηκοότητα χορηγείται μέσω αυτής της διαδικασίας σε αρκετά παιδιά των οποίων ο Κύπριος γονέας ήταν Τουρκοκύπριος και του οποίου ο άλλος γονέας ήταν υπήκοος της Τουρκίας. Σημειώνει, ωστόσο, ότι οι αποφάσεις για τη χορήγηση της Κυπριακής ιθαγένειας σε αυτά τα παιδιά έχουν οδηγήσει σε μισαλλόδοξες και ξενοφοβικές συμπεριφορές στο δημόσιο διάλογο.

¹ Διατάξεις του αστικού και διοικητικού δικαίου

Συστάσεις:

8. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι οι διατάξεις για την πολιτογράφηση εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις κατά τρόπο που δεν εισάγει διακρίσεις. Για το σκοπό αυτό, συνιστά ειδικότερα οι αρχές να βελτιώσουν τη διαφάνεια αναφορικά με την εφαρμογή των αιτήσεων για πολιτογράφηση, όπως είναι οι ανησυχίες για τη δημόσια τάξη, την παραμονή και τη γλώσσα.
9. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να κάνουν το καλύτερο που μπορούν για να διασφαλίσουν ότι το δικαίωμα των παιδιών στην Κυπριακή ιθαγένεια, όπως θεσπίζεται από το νόμο, γίνεται σεβαστό εις βάθος. Ενθαρρύνει τις αρχές να επικοινωνούν ευρέως και αποτελεσματικά αναφορικά με την ανάγκη να γίνεται σεβαστό αυτό το δικαίωμα, προκειμένου να αποφεύγονται οι μισαλλόδοξες και ξενοφοβικές συμπεριφορές στο δημόσιο διάλογο.

Διατάξεις του ποινικού δικαίου

10. Στη δεύτερη της έκθεση η ECRI σημείωσε ότι οι ισχύουσες διατάξεις στην Κύπρο κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων² δεν εφαρμόζονται στην πράξη και συνέστησε να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση της νομικής κοινότητας και του κοινού εν γένει αναφορικά με την ύπαρξη και το περιεχόμενο τέτοιων διατάξεων. Η ECRI τόνισε, ιδιαίτερα, ότι θα πρέπει να παρέχεται ειδικευμένη εκπαίδευση στους αστυνομικούς για τον εντοπισμό και την ανάσυρση στην επιφάνεια του ρατσιστικού στοιχείου οποιωνδήποτε αδικημάτων.
11. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν εύκολα ολοκληρωμένα δεδομένα για την εφαρμογή των διατάξεων κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων σε όλα τα επίπεδα της δικαστικής διαδικασίας, η ECRI έχει ενημερωθεί για δυο μόνο περιπτώσεις αναφορικά με την εφαρμογή αυτών των διατάξεων από τη δεύτερη έκθεσή της – η μια αναφορικά με μια άρνηση παροχής αγαθών και υπηρεσιών, που εισάγει διακρίσεις και μια άλλη αναφορικά με τη δημοσίευση υλικού που προωθούσε την εχθρικότητα απέναντι στις μειονοτικές ομάδες. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, ωστόσο, υπογράμμισαν ότι τα στοιχεία αυτά δεν αντικατοπτρίζουν τον αριθμό των περιπτώσεων ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων που επισυμβαίνουν στην πραγματικότητα. Συγκεκριμένα, δεν αντικατοπτρίζουν τις περιπτώσεις φυλετικά υποκινούμενης βίας, η οποία αναφέρεται αυξανόμενα από θύματα, σε αυτές τις οργανώσεις από τη δεύτερη έκθεση της ECRI, αλλά και περιπτώσεις φυλετικών διακρίσεων τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα. Η ECRI σημειώνει ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν λάβει ορισμένα μέτρα τα οποία μπορούν να επηρεάσουν ευνοϊκά την εφαρμογή των διατάξεων κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων. Ειδικότερα, σημειώνει ότι, ως μέρος του Σχεδίου Δράσης της αστυνομίας για

² Οι διατάξεις αυτές περιλαμβάνουν: Άρθρο 2Α (1) του Νόμου 13/1967 όπως τροποποιήθηκε από το Νόμο 11(III)/92 και από το Νόμο 28(III)/99 (υποκίνηση πράξεων ή δραστηριοτήτων που ενδέχεται να προκαλέσουν φυλετικές διακρίσεις, βία ή μίσος)· Άρθρο 2Α (3) του ίδιου νόμου (δημόσια έκφραση ιδεών οι οποίες είναι φυλετικά προσβλητικές). Άρθρο 2Α (4) του ίδιου νόμου (απόρριψη για την παροχή αγαθών και υπηρεσιών κατά την άσκηση του επαγγέλματος κάποιου, που εισάγει διακρίσεις). Άρθρο 2Α (2) του ίδιου νόμου (σύσταση ή συμμετοχή σε οργανώσεις οι οποίες προωθούν τις φυλετικές διακρίσεις). Άρθρο 47 σε συνδυασμό με το Άρθρο 48 (στ) του Ποινικού Κώδικα (δημοσίευση υλικού που προωθεί την έχθρα ή την εχθρικότητα μεταξύ των διαφορετικών κοινοτήτων). Άρθρο 51 (1) του Ποινικού Κώδικα (δημόσιες δηλώσεις οι οποίες ενδέχεται να υποδαυλίσουν την έχθρα μεταξύ των κοινοτήτων). Άρθρο 51 Α (1) του Ποινικού Κώδικα (προαγωγή των πράξεων βίας, αμοιβαίας έριδας ή πνεύματος μισαλλοδοξίας)· και Άρθρο 105 του Ποινικού Κώδικα (συμπεριφορά από τα μέλη του δημόσιου τομέα που εισάγει διακρίσεις).

την καταπολέμηση των διακρίσεων, έχει ιδρυθεί στο Αρχηγείο της Αστυνομίας, ένα Γραφείο για την Καταπολέμηση των Διακρίσεων και θα διοριστούν αστυνομικοί σύνδεσμοι ειδικευμένοι σε θέματα ρατσισμού και διακρίσεων σε κάθε αστυνομική διεύθυνση. Η ECRJ επίσης σημειώνει ότι, ως μέρος του Σχεδίου Δράσης από την 1^η Ιανουαρίου 2005 ισχύουν συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για την καταγραφή φυλετικά υποκινούμενων περιστατικών. Αναφέρθηκε, ωστόσο, στην ECRJ, ότι η ευαισθητοποίηση για την ανάγκη να αντιμετωπίζονται με σοβαρότητα όλες οι εκδηλώσεις ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων είναι ακόμη περιορισμένη στους φορείς που εμπλέκονται στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

12. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRJ συνιστά η Κύπρος να εισάγει διατάξεις οι οποίες ρητά θεωρούν τα ρατσιστικά κίνητρα των κοινών αδικημάτων ως ειδικό επιβαρυντικό στοιχείο. Δεν υφίστανται τέτοιες διατάξεις ακόμη στην Κύπρο. Ωστόσο, οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι προετοιμάζεται νομοθεσία για το σκοπό αυτό και θα υποβληθεί σύντομα στη Βουλή.

Συστάσεις:

13. Η ECRJ συνιστά οι Κυπριακές αρχές να προβούν σε περαιτέρω βήματα για τη βελτίωση της εφαρμογής των υφιστάμενων διατάξεων του ποινικού δικαίου κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων. Συνιστά συγκεκριμένα να ενισχύσουν τις προσπάθειές τους για να διασφαλίσουν ότι όλοι όσοι εμπλέκονται στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, από τους δικηγόρους ως την αστυνομία, τις διωκτικές αρχές και τα δικαστήρια, να εφοδιάζονται με εκτενή γνώση αναφορικά με τις ισχύουσες διατάξεις κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων και να είναι πλήρως συνειδητοποιημένοι αναφορικά με την ανάγκη να αντιμετωπίζουν δραστικά και εις βάθος όλες τις εκδηλώσεις των φαινομένων εκείνων, και ιδιαίτερα, των φυλετικά υποκινούμενων αδικημάτων.
14. Η ECRJ συνιστά σθεναρά όπως οι Κυπριακές αρχές εισαγάγουν μια διάταξη η οποία να αντιμετωπίζει ρητά τα ρατσιστικά κίνητρα ενός αδικήματος ως ειδικό επιβαρυντικό στοιχείο.
15. Η ECRJ συνιστά όπως οι Κυπριακές αρχές συγκεντρώσουν εύκολα διαθέσιμα και ακριβή δεδομένα για την εφαρμογή των εν ισχύ διατάξεων κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων. Τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να καλύπτουν τον αριθμό και τη φύση των παραπόνων που υποβάλλονται, τις έρευνες που διενεργούνται και τα αποτελέσματά τους, τις κατηγορίες που προσάπτονται, καθώς και τις αποφάσεις που εκδίδονται ή/ και την επανόρθωση ή αποζημίωση που επιδικάζεται. Για το σκοπό αυτό, η ECRJ ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να παρέχουν στους αστυνομικούς τη στήριξη και την εκπαίδευση αναφορικά με τη χρήση των νεοεισαχθεισών κατευθυντηρίων γραμμών για την καταγραφή των φυλετικά υποκινούμενων περιστατικών.

Διατάξεις του αστικού και διοικητικού δικαίου

16. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRJ συνέστησε όπως η Κύπρος υιοθετήσει ολοκληρωμένη αστική και διοικητική νομοθεσία κατά των διακρίσεων που θα καλύπτει διαφορετικούς τομείς της ζωής και θα παρέχει αποτελεσματικά μέσα επανόρθωσης. Η ECRJ βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι το 2004, θεσπίστηκαν δυο νόμοι προκειμένου να μεταφερθούν οι δυο Οδηγίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 2000/43 και 2000/78³: Ο Περί Ίσης Μεταχείρισης

³ Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των ατόμων, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής και Οδηγία 2000/78/ΕΚ

(Φυλετικής ή Εθνοτικής Καταγωγής) Νόμος (Νόμος Νο. 56/04) και ο Περί Ίσης Μεταχείρισης στην Εργασία και την Απασχόληση Νόμος (Νόμος Νο. 58/04). Ο Νόμος Νο. 56/04 απαγορεύει τις διακρίσεις για λόγους φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, σε ένα εύρος τομέων, περιλαμβανομένης της κοινωνικής προστασίας, της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, των κοινωνικών υπηρεσιών, της εκπαίδευσης και της πρόσβασης στα αγαθά και τις υπηρεσίες. Το θύμα των διακρίσεων μπορεί να εγείρει διαδικασίες ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου ή του Εργατοδικείου για αποζημίωση, η οποία να καλύπτει τη χρηματική και μη χρηματική ζημία, και μπορεί επίσης να υποβάλει παράπονο ενώπιον του Επιτρόπου Διοικήσεως (βλέπε «Ειδικευμένοι φορείς» κάτωθι). Υφίσταται επίσης ποινική ευθύνη για την παραβίαση ορισμένων διατάξεων αυτού του νόμου.

17. Η ECRJ καλωσορίζει το γεγονός ότι ένας αριθμός στοιχείων που περιλαμβάνονται στη Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 7 επί της εθνικής νομοθεσίας για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων⁴ αντικατοπτρίζεται στις νεοεισαχθείσες διατάξεις κατά των διακρίσεων. Ωστόσο, άλλες πτυχές αυτής της Γενικής Σύστασης Πολιτικής δεν έχουν περιληφθεί. Μια τέτοια πτυχή είναι οι δημόσιες αρχές να αναλάβουν την υποχρέωση να προάγουν την ισότητα και να αποτρέπουν τις διακρίσεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ένα στοιχείο το οποίο η ECRJ πιστεύει ότι θα μπορούσε να βοηθήσει σημαντικά στην επίτευξη θετικών αλλαγών στη δημόσια διοίκηση στους τομείς αυτούς. Η ECRJ σημειώνει επιπρόσθετα ότι η νέα νομοθεσία δεν παρέχει ρητά προστασία από τις διακρίσεις για όλους τους λόγους που παρατίθενται στη Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 7, και ειδικά την ιθαγένεια, ή σε όλες τις περιπτώσεις που αναφέρονται σε αυτή. Έχει σημειωθεί, ωστόσο, ότι το πιο γενικό πλαίσιο κατά των διακρίσεων, το οποίο είναι δεσμευτικό για την Κύπρο⁵, ιδιαίτερα μετά την επικύρωση από πλευράς της τελευταίας του Πρωτοκόλλου Νο. 12, μπορεί να βοηθήσει ώστε να καλυφθούν τα κενά αυτά. Για το λόγο αυτό, η ECRJ καλωσορίζει το γεγονός ότι ο Επίτροπος Διοικήσεως έχει καταστεί αρμόδιος για την παροχή προστασίας έναντι των διακρίσεων, όχι μόνο όπως προκύπτει από τη νέα νομοθεσία κατά των διακρίσεων αλλά και επίσης από τα διεθνή κείμενα τα οποία επικύρωσε η Κύπρος⁶.
18. Αναφορικά με την εφαρμογή, η ECRJ κατανοεί ότι, με τη θέση τους σε ισχύ την 1^η Μαΐου 2004, οι νέες διατάξεις για την καταπολέμηση των διακρίσεων δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί σε Δικαστική υπόθεση. Ωστόσο, έχουν εφαρμοστεί σε αρκετές υποθέσεις που κατατέθηκαν στον Επίτροπο Διοικήσεως (από την 1^η Μαΐου 2004 μέχρι τις 28 Φεβρουαρίου 2005, 73 υποθέσεις κατατέθηκαν επί τη

του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη θέσπιση ενός γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην εργασία και την απασχόληση.

⁴ CRI (2003) 8: Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 7 της ECRJ για την εθνική νομοθεσία σχετικά με την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, Συμβούλιο της Ευρώπης, Φεβρουάριος 2003.

⁵ Βλέπε πιο πάνω, Συνταγματικές διατάξεις και άλλες βασικές διατάξεις.

⁶ Επιπρόσθετα, το 2001, το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου απεφάνθη ότι η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να διωχθεί στα αστικά δικαστήρια εναντίον εκείνων που διαπράττουν την παραβίαση, αποσπώντας από εκείνους, μεταξύ άλλων, αποζημίωση για χρηματική και μη χρηματική βλάβη η οποία υπήρξε ως αποτέλεσμα. Κατά τον τρόπο αυτό, ένα άτομο το οποίο, για λόγους, μεταξύ άλλων, φυλής, κοινότητας, χρώματος, θρησκείας, γλώσσας ή εθνικής καταγωγής, υφίσταται διακρίσεις κατά της απολαβής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ελευθεριών, τις οποίες εγγυάται το Σύνταγμα της Κύπρου, μπορεί να υποβάλει μήνυση εναντίον του κράτους ή κατά ιδιωτών για αποζημίωση ή άλλες κατάλληλες θεραπείες που προβλέπονται στο αστικό δίκαιο. Τέτοια θεραπεία είναι επιπρόσθετη και έχει ευρύτερο πεδίο εφαρμογής από αυτήν που αναφέρεται πιο πάνω σχετικά με την παραβίαση των διατάξεων του Νόμου Αρ. 56/04.

βάσει του Νόμου 56/04 και 33 επί τη βάσει του Νόμου 58/04). Πιθανώς αντικατοπτρίζοντας τη φύση του θεσμού του Επιτρόπου Διοικήσεως, ο οποίος λειτουργεί επίσης σαν ένας συνηθισμένος Διαμεσολαβητής, η πλειοψηφία αυτών των υποθέσεων αναφέρεται ότι αφορούν διακρίσεις από τις δημόσιες αρχές. Ωστόσο, αναφέρθηκε στην ECRI ότι, καθώς η ευαισθητοποίηση για τη νέα νομοθεσία αυξάνεται, το ίδιο συμβαίνει και με τον αριθμό αιτήσεων που αφορούν τις διακρίσεις από ιδιώτες. Για το λόγο αυτό, παρόλο που έχουν υπάρξει πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη νέα νομοθεσία μεταξύ των επαγγελματιών και του κοινού, η ECRI έχει λάβει συστηματικές αναφορές σύμφωνα με τις οποίες χρειάζεται σημαντικά περισσότερη ευαισθητοποίηση αναφορικά με το ισχύον νομικό πλαίσιο έναντι των φυλετικών διακρίσεων, ιδιαίτερα μεταξύ των ομάδων που είναι πιο εκτεθειμένες σε αυτό το φαινόμενο, όπως είναι οι εργαζόμενοι μετανάστες, οι αιτούντες άσυλο, οι Τουρκοκύπριοι, οι Ρομά και οι Έλληνες Πόντιοι.

Συστάσεις :

19. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να εξακολουθήσουν να παρακολουθούν την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων διατάξεων του αστικού και διοικητικού δικαίου κατά των φυλετικών διακρίσεων. Αναφορικά με αυτό, εφιστά την προσοχή των Κυπριακών αρχών στη Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 7, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά: την ανάγκη οι δημόσιες αρχές να αναλάβουν την υποχρέωση να προάγουν την ισότητα και να αποτρέπουν τις διακρίσεις κατά την τέλεση των καθηκόντων τους⁷· την ανάγκη να προστατεύονται οι ιδιώτες από διακρίσεις, για λόγους «φυλής», χρώματος, γλώσσας, θρησκείας, εθνικότητας, και εθνικής και εθνοτικής καταγωγής⁷· τομείς που η ECRI θεωρεί ότι πρέπει να καλύπτονται από τη νομοθεσία κατά των διακρίσεων⁸.
20. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να εξακολουθήσουν να παρακολουθούν την εφαρμογή των υφιστάμενων διατάξεων του αστικού και διοικητικού δικαίου κατά των φυλετικών διακρίσεων και να κάνει βήματα για τη βελτίωση αυτής της εφαρμογής, όπως είναι αναγκαίο. Για το σκοπό αυτό, η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αναλάβουν ή να στηρίξουν περαιτέρω πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση αναφορικά με το ισχύον νομικό πλαίσιο κατά των φυλετικών διακρίσεων, ιδιαίτερα μεταξύ των ομάδων οι οποίες εκτίθενται περισσότερο σε αυτό το φαινόμενο.
21. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι οι Κυπριακές αρχές συζητούσαν το ζήτημα της χορήγησης δικαιωμάτων εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε Τουρκοκύπριους πολίτες οι οποίοι διέμεναν στις ελεύθερες περιοχές της νήσου. Η ECRI σημειώνει ότι, μετά την αίτηση από ένα Τουρκοκύπριο πολίτη ο οποίος διέμενε σε αυτό το τμήμα της νήσου επί μακρό χρονικό διάστημα, αναφορικά με την άσκηση του δικαιώματός του να ψηφίζει, τον Ιούνιο του 2004 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων απεφάνθη ότι η Κύπρος παραβίαζε το δικαίωμα για ελεύθερες εκλογές που προστατεύεται από το Άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου Νο. 1 της ΕΣΔΑ, μόνο του και σε συνδυασμό με το Άρθρο 14 της ΕΣΔΑ (Απαγόρευση διακρίσεων)⁹. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι, με σκοπό να συμμορφωθούν με αυτή την απόφαση, υπεβλήθη στη Βουλή το Νοέμβριο του 2004 και επί του παρόντος συζητάται ένα

⁷ Γενική Σύσταση Πολιτικής Αρ. 7 της ECRI, παράγραφος 8 (και παράγραφος 27 του Επεξηγηματικού Υπομνήματος).

⁸ Γενική Σύσταση Πολιτικής Αρ.7, παράγραφος 7 (και παράγραφοι 17-26 του Επεξηγηματικού Υπομνήματος).

⁹ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Δεύτερο Μέρος, Υπόθεση Aziz vs. Κύπρος (Αίτηση Νο. 69949/01), Απόφαση, Στρασβούργο, 22 Ιουνίου 2004.

Νομοσχέδιο το οποίο χορηγεί δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις προεδρικές, κοινοβουλευτικές και δημοτικές εκλογές στους Τουρκοκύπριους πολίτες οι οποίοι διαμένουν στις ελεύθερες περιοχές της νήσου.

Συστάσεις :

22. Η ECRJ συνιστά ότι οι Κυπριακές αρχές να θεσπίσουν την απαραίτητη νομοθεσία ώστε να συμμορφωθούν με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην περίπτωση *Aziz vs. Κύπρος*.

Απονομή δικαιοσύνης

23. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRJ σημείωσε ότι οι μη κύπριοι πολίτες αντιπροσώπευαν περίπου το 30% του συνολικού πληθυσμού των φυλακών της Κύπρου και οι περισσότεροι από αυτούς κρατούνταν για αδικήματα σχετικά με παράνομη είσοδο ή παραμονή. Η ECRJ συνέστησε όπως οι Κυπριακές αρχές διεξάγουν έρευνα για την υπερ-εκπροσώπηση των μη κυπρίων πολιτών στις φυλακές. Οι Κυπριακές αρχές έχουν υπογραμμίσει ότι αυτή η δυσαναλογία δεν προέρχεται μόνο από τη διάπραξη αδικημάτων σχετικά με την παράνομη είσοδο ή παραμονή, που εξ ορισμού μπορούν να διαπραχθούν μόνο από μη Κυπρίους πολίτες, αλλά επίσης και από άλλα αδικήματα. Η ECRJ σημειώνει ότι η υπερ-εκπροσώπηση των μη Κυπρίων πολιτών μεταξύ του πληθυσμού των φυλακών δεν έχει περιοριστεί - επίσημα στοιχεία για το Σεπτέμβριο του 2005 καταδεικνύουν ένα ποσοστό της τάξης του 35%, αλλά η ECRJ έχει λάβει αναφορές ότι το ποσοστό αυτό είναι κατά καιρούς σημαντικά υψηλότερο – και ότι οι περισσότεροι μη πολίτες συνεχίζουν να κρατούνται για αδικήματα σχετικά με την παράνομη είσοδο ή παραμονή. Η ECRJ επίσης σημειώνει ότι η πλειοψηφία των φυλακισμένων που προφυλακίζονται είναι μη Κύπριοι πολίτες. Η ECRJ έχει επίσης λάβει αναφορές για διαφορές μεταξύ των ποινών που εκδίδονται εις βάρος των μη πολιτών και εκείνων που εκδίδονται εις βάρος των Κύπριων κατηγορουμένων που καταδικάζονται για συγκρίσιμα εγκλήματα.

- Νομική αρωγή

24. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRJ συνέστησε όπως η δωρεάν νομική αρωγή σε περιπτώσεις ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων, η οποία την εποχή εκείνη διατίθετο μόνο για ποινικές διαδικασίες, επεκταθεί ώστε να καλύψει όλες τις περιπτώσεις ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων. Η ECRJ σημειώνει ότι, τον Αύγουστο του 2002, η Βουλή θέσπισε ένα νόμο¹⁰ που επέκτεινε τη δωρεάν νομική συμβουλή, αρωγή και εκπροσώπηση σε όλες τις αστικές διαδικασίες για αποζημίωση, που προέρχονταν από παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και για αγωγές από ιδιώτες κατά του κράτους για αυτές τις παραβιάσεις. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αναφέρουν, ωστόσο, ότι αυτές οι διατάξεις δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί σε περιπτώσεις φυλετικών διακρίσεων. Υπογραμμίζουν επίσης ότι η νομική αρωγή δεν είναι διαθέσιμη για διοικητικές διαδικασίες ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου και υπογραμμίζουν ότι η κατάσταση αυτή θέτει ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων, όπως είναι οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες, σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση, καθώς υπόκεινται σε εκτελεστικές πράξεις της διοίκησης οι οποίες έχουν ιδιαίτερα σοβαρές συνέπειες. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι εκκρεμεί ενώπιον της Βουλής ένα Νομοσχέδιο αναφορικά με τα δικαιώματα των ατόμων που βρίσκονται υπό κράτηση και ότι το Νομοσχέδιο αυτό επεκτείνει τα δικαιώματα των μη Κυπρίων πολιτών που συλλαμβάνονται ή που κρατούνται.

¹⁰ Νόμος Αρ. 165(I)/2002.

Συστάσεις :

25. Η ECRJ συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να διεξάγουν και να στηρίξουν την έρευνα σχετικά με τα πιθανά πρότυπα άμεσων και έμμεσων διακρίσεων τις οποίες αντιμετωπίζουν οι μη Κύπριοι πολίτες στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Συνιστά, συγκεκριμένα, η έρευνα αυτή να εξετάσει τους τομείς που υπογραμμίζονται ανωτέρω.
26. Η ECRJ ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους ώστε να διασφαλίσουν ότι διατίθεται η δωρεάν νομική αρωγή στα θύματα των παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιλαμβανομένου του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων. Συνιστά οι Κυπριακές Αρχές να διατηρήσουν υπό εξέταση τις διατάξεις για τη νομική αρωγή, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι δε θέτουν ορισμένες κατηγορίες ατόμων, όπως είναι οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες, σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση.

Ειδικευμένοι φορείς και άλλοι θεσμοί

- Επίτροπος Διοικήσεως

27. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRJ συνέστησε όπως η Κύπρος θεσπίσει ένα εθνικό ειδικευμένο φορέα, ή να επεκτείνει τις αρμοδιότητες ενός ήδη υφιστάμενου ανεξάρτητου θεσμού, για την αντιμετώπιση ζητημάτων ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων και να βοηθήσει στην εφαρμογή της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων. Από τότε, υιοθετήθηκε ο Περί Καταπολέμησης του Ρατσισμού και Άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμος (Νόμος Αρ. 59/04). Ο νόμος αυτός μεταβιβάζει στον Επίτροπο Διοικήσεως ειδικές εξουσίες και καθήκοντα για την καταπολέμηση των διακρίσεων τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Η ECRJ βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι με τον τρόπο αυτό έχουν παραχωρηθεί στον Επίτροπο Διοικήσεως πολλές από τις εξουσίες και τα καθήκοντα που η ECRJ θεωρεί ότι θα έπρεπε να παραχωρηθούν σε ένα ειδικευμένο φορέα για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων¹¹. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω¹², ο Επίτροπος έχει καταστεί αρμόδιος για να αποφαινεται αναφορικά με παράπονα διακρίσεων τα οποία υποβάλλονται από άτομα ή από ομάδες ατόμων επί τη βάση της θεσπισμένης δια νόμου νομοθεσίας κατά των διακρίσεων, όπως είναι οι Νόμοι 56/04 και 58/04, καθώς επίσης και για τα παράπονα διακρίσεων αναφορικά με την απολαβή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που προβλέπονται από το Σύνταγμα της Κύπρου, ή σε οποιοδήποτε άλλο από τα κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων τα οποία επικύρωσε η Κύπρος. Ο Επίτροπος έχει επίσης εξουσιοδοτηθεί να διεξάγει έρευνες με δική του / της πρωτοβουλία ή επί τη βάση ενός παραπόνου. Στην περίπτωση που αποδειχθεί διάκριση, ο Επίτροπος μπορεί να διατάξει τον προβαίνοντα σε διακρίσεις να καταβάλει πρόστιμο και / ή να απευθύνει συστάσεις για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων προκειμένου να μπει ένα τέλος στις διακρίσεις ή να αποτραπεί η επανεμφάνισή τους. Επιπρόσθετα, έχει παραχωρηθεί η εξουσία στον Επίτροπο να εκδώσει κώδικες πρακτικής αναφορικά με τις δραστηριότητες μιας δημόσιας αρχής ή ατόμων στον ιδιωτικό τομέα, απαιτώντας από αυτούς να λαμβάνουν πρακτικά μέτρα με σκοπό την προώθηση ίσων ευκαιριών. Επιπρόσθετα, Ο Επίτροπος είναι επιφορτισμένος με το καθήκον να μεταφέρει τα ευρήματά και τις εκθέσεις

¹¹ Βλέπε Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 2 της ECRJ: Ειδικευμένοι φορείς για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, του αντισημιτισμού και της μισαλλοδοξίας σε εθνικό επίπεδο, και τη Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 7, παράγραφος 24 (και παράγραφοι 50-55 του Επεξηγηματικού Υπομνήματος).

¹² Διατάξεις του αστικού και διοικητικού δικαίου.

του / της στο Γενικό Εισαγγελέα ο οποίος θα εξετάσει την ανάγκη για οποιαδήποτε νομοθετική εργασία.

28. Η ECRJ καλωσορίζει την επέκταση της εντολής και των καθηκόντων του Επιτρόπου Διοικήσεως σχετικά με την αντιμετώπιση των ζητημάτων ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων. Η ECRJ σημειώνει ότι, μετά από την επέκταση αυτή, ο Επίτροπος θεωρείται εν γένει, συμπεριλαμβανομένων και από πλευράς των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ως ο πιο προσβάσιμος θεσμός για την αντιμετώπιση και την αποκατάσταση των φυλετικών διακρίσεων στην Κύπρο. Η ECRJ ωστόσο, σημειώνει ότι, τη σημαντική αυτή επέκταση των καθηκόντων του Επιτρόπου δεν έχει ακολουθήσει μια ανάλογη αύξηση στους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους που διατίθενται προς αυτό το θεσμό. Η ECRJ ανησυχεί ότι, εάν δεν αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά, η κατάσταση μπορεί να επηρεάσει με ουσιαστικά αρνητικό τρόπο την αποτελεσματικότητα αυτού του φορέα.
29. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRJ συνέστησε όπως οι Κυπριακές αρχές διασφαλίσουν ότι οι συστάσεις οι οποίες εκδίδονται από τον Επίτροπο Διοικήσεως να τυγχάνουν ταχείας και εκτενούς συμμόρφωσης από πλευράς των ενδιαφερόμενων δημόσιων διοικήσεων. Σε ό,τι αφορά τις συστάσεις που εκδίδονται από τον Επίτροπο σε περιπτώσεις διακρίσεων, η ECRJ κατανοεί ότι, για το έτος 2004, ο Επίτροπος ανέφερε χαμηλό ποσοστό συμμόρφωσης από τη διοίκηση σε ποσοστό 60%, με την αστυνομία να εμφανίζει το χαμηλότερο βαθμό συμμόρφωσης. Οι συστάσεις του Επιτρόπου για περιπτώσεις διακρίσεων που απευθύνονται σε άτομα του ιδιωτικού τομέα αναφέρεται ότι εν γένει τυγχάνουν συμμόρφωσης.

Συστάσεις :

30. Η ECRJ συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διατηρήσουν τις εξουσίες και τα καθήκοντα του Επιτρόπου Διοικήσεως στον τομέα της καταπολέμησης του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων υπό εξέταση, προκειμένου να διασφαλίσουν, όπως είναι αναγκαίο, ότι Ο Επίτροπος διατηρεί και ενισχύει την αποτελεσματικότητά του στην αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων. Για το σκοπό αυτό, η ECRJ εφιστά την προσοχή των Κυπριακών αρχών στις Συστάσεις Γενικής Πολιτικής της Αρ. 2 και Αρ. 7 (οι οποίες παρέχουν λεπτομερείς κατευθυντήριες γραμμές για τη σύσταση, τα καθήκοντα και τις μεθόδους εργασίας των ειδικευμένων φορέων για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων σε εθνικό επίπεδο) και υπογραμμίζει συγκεκριμένα το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ένας τέτοιος ειδικευμένος φορέας στην εφαρμογή των καθηκόντων των δημοσίων αρχών για την προώθηση της ισότητας και την πρόληψη των διακρίσεων.¹³
31. Η ECRJ συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να διαθέσουν ταχέως στον Επίτροπο Διοικήσεως τους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους που είναι απαραίτητοι για το θεσμό αυτό προκειμένου να εκτελεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά του. Η ECRJ συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αναθεωρούν τακτικά την επάρκεια αυτών των πόρων προκειμένου να διασφαλίζεται πάντοτε η αποτελεσματικότητα του έργου αυτού του θεσμού κατά των φυλετικών διακρίσεων.
32. Η ECRJ επαναλαμβάνει την έκκλησή της προς της Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι όλες οι συστάσεις του Επιτρόπου Διοικήσεως, ιδιαίτερα στους τομείς που καλύπτει η εντολή της ECRJ να τυγχάνουν ταχείας και εις βάθους

¹³ Γενική Σύσταση Πολιτικής Αρ 7, παράγραφος 8 (και παράγραφος 27 του Επεξηγηματικού Υπομνήματος).

συμμόρφωσης.

- **Εθνικό Ινστιτούτο για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων**

33. Στη δεύτερή της έκθεση η ECRl συνέστησε στις Κυπριακές αρχές να παράσχουν στο Εθνικό Ινστιτούτο για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (NIPHR) επαρκείς πόρους για την άσκηση των καθηκόντων του¹⁴. Η ECRl σημειώνει ότι οι πόροι αυτοί δεν έχουν ακόμη διατεθεί. Ωστόσο, κατανοεί ότι το ζήτημα των πόρων θα εξεταστεί στο πλαίσιο του Νομοσχεδίου το οποίο προετοιμάζεται επί του παρόντος προκειμένου να αποκτήσει το NIPHR νομική βάση και πλαίσιο. Το Νομοσχέδιο αναμένεται να υποβληθεί στη Βουλή το 2006. Η ECRl σημειώνει ότι, από τη δεύτερή της έκθεση, το NIPHR υπήρξε ενεργό σε σημαντικούς τομείς ενδιαφέροντος για την ECRl στην Κύπρο, όπως είναι η κατάσταση των μη Κυπρίων πολιτών και των αιτούντων άσυλο, περιλαμβανομένων όλων όσων βρίσκονται στις φυλακές, η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και η διδασκαλία της ιστορίας.

- **Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων**

34. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRl σημείωσε ότι οι εργασίες της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που περιλαμβάνουν τις νομοθετικές εργασίες και τις εργασίες παρακολούθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω επισκέψεων σε διαφορετικά μέρη και ιδρύματα, είχε καλύψει τους τομείς ενδιαφέροντος της ECRl. Από τη δεύτερη έκθεση της ECRl, η Επιτροπή συνέχισε να δραστηριοποιείται σε αυτούς τους τομείς, οι οποίοι περιλαμβάνουν την υποδοχή των αιτούντων άσυλο και την κατάσταση των θυμάτων διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων. Σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και το NIPHR, η Επιτροπή επίσης εφαρμόζει ένα πρόγραμμα επισκέψεων σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με σκοπό την ευαισθητοποίηση των μαθητών σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Συστάσεις :

35. Η ECRl συνιστά οι Κυπριακές αρχές να παράσχουν στο Εθνικό Ινστιτούτο για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (NIPHR) μια νομική βάση και ένα πλαίσιο και ότι, στο πλαίσιο αυτό, διασφαλίζουν ότι διατίθενται επαρκείς πόροι προκειμένου αυτό το Ινστιτούτο να εκτελεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά του.
36. Η ECRl συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν πλήρη συμμόρφωση με τις συστάσεις του NIPHR και της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση

37. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRl συνέστησε όπως οι Κυπριακές αρχές επεκτείνουν τις εξωσχολικές πρωτοβουλίες που σκοπό έχουν την εκπαίδευση των παιδιών σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στις μη διακρίσεις και στην ανάγκη σεβασμού της διαφορετικότητας. Η ECRl ενθάρρυνε επίσης τις Κυπριακές αρχές να εισάγουν αυτά τα θέματα στο αναλυτικό πρόγραμμα όλων των σχολείων. Η ECRl σημειώνει ότι, από την τελευταία της έκθεση, συνεχίστηκαν οι εξωσχολικές πρωτοβουλίες στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σημειώνει ότι το Υπουργείο Παιδείας έδωσε αυξημένη προσοχή σε αυτά τα ζητήματα, περιλαμβάνοντας, επί παραδείγματι,

¹⁴ Τα καθήκοντα του NIPHR περιλαμβάνουν: ευαισθητοποίηση σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα εν γένει, υποβολή συστάσεων για ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε σχετικούς κλάδους της διοίκησης και εξέταση των ατομικών παραπόνων τα οποία δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των άλλων φορέων.

στη σχολική χρονιά 2004 – 2005 την «πολυπολιτισμική ενωμένη Ευρώπη και τη διαφορετικότητα» ως έναν από τους στόχους ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος. Αναφέρεται ωστόσο, ότι οι στόχοι αυτοί περιλαμβάνουν μόνο γενικές κατευθυντήριες γραμμές και ότι μόνο σε περιορισμένο βαθμό μεταφράζονται σε απτές μακροπρόθεσμες πολιτικές. Έχει, επίσης, παρατηρηθεί ότι παρά τις υπάρχουσες ευκαιρίες εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, η αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπονομεύεται ακόμη από την έλλειψη εις βάθος κατανόησης και αυθεντικής ευαισθησίας απέναντι στα ανθρώπινα δικαιώματα από πολλούς καθηγητές. Σε ό,τι αφορά τον υποχρεωτικό κορμό, η ECRI σημειώνει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα δε διδάσκονται, ως τέτοια, ως υποχρεωτικό μάθημα στα Κυπριακά σχολεία, αλλά αποτελούν μέρος του προγράμματος πολιτικής αγωγής, που μελετούν οι μαθητές σε διάφορες τάξεις, και αντικατοπτρίζονται επίσης σε αναφορές σε διάφορα άλλα μαθήματα. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει στην ECRI ότι, ως μέρος μιας πιο γενικής μεταρρύθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος¹⁵, εργάζονται για την ενίσχυση της διάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην αγωγή του πολίτη.

38. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI συνέστησε οι καθηγητές να εκπαιδεύονται κατάλληλα για να διδάξουν σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον και να αντιδρούν σε οποιοσδήποτε εκδηλώσεις ρατσισμού ή διακριτικής συμπεριφοράς. Η ECRI κατανοεί ότι οι έρευνες που διεξάγονται σε ορισμένα σχολεία μετά τη δεύτερή της έκθεση φαίνεται να έχουν εντοπίσει σημαντικά επίπεδα ρατσιστικής και ξενοφοβικής προκατάληψης μεταξύ των μαθητών. Αναφορικά με αυτό, οι Κυπριακές αρχές ανέφεραν ότι στηρίζουν ένα πρόγραμμα το οποίο πραγματοποιείται από τον εθελοντικό τομέα με την οικονομική στήριξη της ΕΕ, προκειμένου να χαρτογραφήσει τα προβλήματα ρατσισμού και διακρίσεων, περιλαμβανομένων των φυλετικών διακρίσεων, σε ορισμένα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο και να αναπτύξει λύσεις η οποίες να εφαρμόζονται με επίκεντρο τα σχολεία για οποιαδήποτε προβλήματα εντοπίζονται. Η εκπαίδευση των καθηγητών αναφέρεται ως ένα ουσιώδες τμήμα του προγράμματος. Οι Κυπριακές αρχές έχουν επίσης τονίσει ότι πραγματοποιήθηκαν αρκετά σεμινάρια και συνέδρια για να βοηθήσουν τους καθηγητές να προωθήσουν την ευαισθητοποίηση σε ζητήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων μεταξύ των μαθητών.
39. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI τόνισε την ανάγκη για πρωτοβουλίες στις οποίες να συμμετέχουν μαθητές και ενήλικες τόσο από την Ελληνοκυπριακή όσο και από την Τουρκοκυπριακή κοινότητα, με συγκεκριμένο σκοπό τη βελτίωση της κατανόησης μεταξύ των μελών αυτών των κοινοτήτων. Η ECRI σημειώνει ότι οι στόχοι του σχολείου για τη χρονιά 2004 – 2005 περιλαμβάνουν επίσης ένα τμήμα το οποίο αναφέρεται στη δικοινοτική συνεργασία. Σημειώνει, ωστόσο, ότι οι πρωτοβουλίες δικοινοτικής συνεργασίας όπου συμμετέχουν σχολικές κοινότητες, περιλαμβανομένων των μαθητών, των καθηγητών και των δασκάλων, υπήρξαν έως τώρα πολύ περιορισμένες. Στην πραγματικότητα, έχει αναφερθεί στην ECRI ότι οι σχολικές κοινότητες απλώς συχνά αντιτίθενται σε αυτές τις πρωτοβουλίες. Οι Κυπριακές αρχές έχουν τονίσει ότι ενθαρρύνουν τις ανταλλαγές μεταξύ των καθηγητών και των μαθητών των δυο κοινοτήτων και ότι η ανάπτυξη αυτών των πρωτοβουλιών παίρνει χρόνο. Όπως αναφέρθηκε σε άλλα σημεία αυτής της έκθεσης¹⁶, ωστόσο, η ECRI θεωρεί ότι μια πιο προενεργή προσέγγιση στην προώθηση των δικοινοτικών πρωτοβουλιών, ιδιαίτερα στον τομέα της εκπαίδευσης, θα μπορούσε να είναι ωφέλιμη για τη

¹⁵ Βλέπε πιο κάτω, Πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες – Πρόσβαση στην εκπαίδευση. .

¹⁶ Νέες Εξελίξεις – Νέες ευκαιρίες και προκλήσεις στη δημιουργία επαφών και αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

διευκόλυνση και την επιτάχυνση της διαδικασίας συμφιλίωσης και αποκατάστασης της εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Συστάσεις :

40. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να εντείνουν τις προσπάθειές τους για τη διεξαγωγή εξωσχολικών δραστηριοτήτων με σκοπό την εκπαίδευση των παιδιών στα ανθρώπινα δικαιώματα, με ιδιαίτερη έμφαση στις μη διακρίσεις και την ανάγκη σεβασμού της διαφορετικότητας. Συνιστά να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την εκπαίδευση των καθηγητών σε αυτά τα μαθήματα. Η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές στις προσπάθειές τους να ενισχύσουν τη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα μαθήματα της πολιτικής αγωγής. Μακροπρόθεσμα, ωστόσο, θεωρεί ότι οι Κυπριακές αρχές θα πρέπει να εξετάσουν την πιθανότητα να καταστήσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της μη διάκρισης, υποχρεωτικό μάθημα τόσο σε πρωτοβάθμιο όσο και σε δευτεροβάθμιο επίπεδο.
41. Η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές στις προσπάθειές τους να ευαισθητοποιήσουν τα Κυπριακά σχολεία για τα προβλήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων. Τονίζει ιδιαίτερα την ανάγκη να εφοδιαστούν οι καθηγητές με τα απαραίτητα εργαλεία για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των εκδηλώσεων ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων στα σχολεία.
42. Η ECRI συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την προώθηση των δραστηριοτήτων μεταξύ των μελών τόσο των Ελληνοκυπριακών όσο και των Τουρκοκυπριακών σχολικών κοινοτήτων με στόχο την προώθηση της συμφιλίωσης και της αποκατάστασης της εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών αυτών των κοινοτήτων.

Υποδοχή και καθεστώς των μη πολιτών

- Αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες

43. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι, παρά το γεγονός ότι μόνο μερικές εκατοντάδες άτομα έκαναν αίτηση χορήγησης ασύλου στην Κύπρο κάθε χρόνο, ο αριθμός τους αυξανόταν σταδιακά. Από τότε, η Κύπρος εμφάνισε μια πολύ σημαντική αύξηση στον αριθμό των αιτήσεων χορήγησης ασύλου που λάμβανε σε ετήσια βάση, με 1167 αιτήσεις να έχουν κατατεθεί το 2001, 4032 το 2003, 9284 το 2004 και 7291 το 2005. Από τη μερική άρση των περιορισμών στην ελευθερία διακίνησης στις δυο πλευρές της γραμμής κατάπαυσης του πυρός (τη λεγόμενη Πράσινη Γραμμή) τον Απρίλιο του 2003¹⁷, οι αιτούντες άσυλο τείνουν να καταφθάνουν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου μέσω αυτής της οδού και όχι δια θαλάσσης.
44. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI σημείωσε ότι το νομικό πλαίσιο που θα επέτρεπε στην Κύπρο να εφαρμόσει τον Περί Προσφύγων Νόμο του 2000 δεν είχε ακόμη ολοκληρωθεί. Η ECRI βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι το απαραίτητο νομικό πλαίσιο για την εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας είναι πλέον εν ισχύ και ότι η Κύπρος πραγματοποιεί αυτή την εξέταση από τον Απρίλιο του 2002. Από την τελευταία έκθεση της ECRI, το θεσμικό πλαίσιο για την εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας έχει αλλάξει πολλές φορές. Επί του παρόντος, και από το 2004, η Υπηρεσία Ασύλου, ένας ανεξάρτητος φορέας εντός του Υπουργείου Εσωτερικών, είναι

¹⁷ Βλέπε κάτωθι Νέες Εξελίξεις – Νέες ευκαιρίες και προκλήσεις στη δημιουργία επαφών και αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

αρμόδια για τη λήψη πρωτόδικων αποφάσεων σχετικά με τις αιτήσεις χορήγησης ασύλου, και η Ανεξάρτητη Αναθεωρητική Αρχή για τους Πρόσφυγες είναι αρμόδια για τις εφέσεις. Η ECRl βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν ενισχύσει το ανθρώπινο δυναμικό και τους οικονομικούς πόρους που διατίθενται για την εξέταση των αιτήσεων χορήγησης ασύλου. Σημειώνει, ωστόσο, ότι αυτά τα στοιχεία δεν επαρκούν ακόμη, όπως αντικατοπτρίζεται από τη διάρκεια του χρόνου – σε ορισμένες περιπτώσεις έως και τρία χρόνια – που χρειάζεται ακόμη για την ολοκλήρωση των διαδικασιών εξέτασης.

45. Η ECRl σημειώνει ότι μια τόσο σημαντική αύξηση στον αριθμό των αιτούντων άσυλο έχει θέσει σημαντικές προκλήσεις στις Κυπριακές αρχές, ορισμένες από τις οποίες έχουν αρχίσει να τις αντιμετωπίζουν. Η ECRl συνεχίζει ωστόσο να ανησυχεί για τη δύσκολη κατάσταση που αντιμετωπίζουν οι αιτούντες άσυλο στην Κύπρο, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την κράτηση, την πρόσβαση στη διαδικασία χορήγησης ασύλου, τη συμπεριφορά της αστυνομίας, την πρόσβαση στη νομική αρωγή και την εκπροσώπηση, την πρόσβαση στα κοινωνικά και τα οικονομικά δικαιώματα και την προστασία από την επαναπροώθηση. Αυτοί οι τομείς εξετάζονται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια στη συνέχεια.
46. Οι Κυπριακές αρχές υπογράμμισαν ότι οι αιτούντες άσυλο κρατούνται στην Κύπρο μόνο όταν έχουν υποβάλει αίτηση αφού έχουν συλληφθεί και κρατούνται εν όψει απέλασης. Για το λόγο αυτό, η ECRl σημειώνει ότι, το 2004, το Ανώτατο Δικαστήριο επιβεβαίωσε τις εξουσίες του Λειτουργού Μετανάστευσης να κρατούνται οι αιτούντες άσυλο εν όψει απέλασης ενώ εκκρεμεί η εξέταση της αίτησης χορήγησης ασύλου. Ωστόσο, εν όψει της εκτενούς χρήσης από πλευράς των Κυπριακών αρχών της πράκτικης της κράτησης με βάση τις εξουσίες μετανάστευσης¹⁸, η ECRl σημειώνει ότι, στην πράξη, ένας μεγάλος αριθμός αιτούντων άσυλο ουσιαστικά κρατούνται καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης των αιτήσεών τους, που, όπως αναφέρθηκε, μπορεί να κρατήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η ECRl επίσης ανησυχεί σοβαρά για τις αναφορές σύμφωνα με τις οποίες οι συνθήκες στα κρατητήρια της αστυνομίας, όπου κρατούνται οι αιτούντες άσυλο εν όψει απέλασης, είναι τελείως ακατάλληλα, ιδιαίτερα εάν ληφθεί υπόψη η διάρκεια του χρόνου που περνούν εκεί οι αιτούντες άσυλο.
47. Παρά το γεγονός ότι σύμφωνα με το νόμο, οι αιτήσεις χορήγησης ασύλου μπορούν να υποβληθούν σε οποιοδήποτε σημείο εισόδου και αστυνομικό σταθμό, οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει στην ECRl ότι, στην πραγματικότητα, λόγω της επαγγελματικής ειδίκευσης που απαιτείται για το χειρισμό των υποθέσεων αυτών, οι αιτούντες άσυλο μπορούν να υποβάλουν αίτηση μόνο σε ορισμένους αστυνομικούς σταθμούς σε όλες τις Αστυνομικές Διευθύνσεις. Εάν δε φέρουν τα κατάλληλα έγγραφα, ο μόνος αστυνομικός σταθμός όπου μπορούν να υποβάλουν αίτηση χορήγησης ασύλου είναι ο αστυνομικός σταθμός Πύλης Πάφου, που βρίσκεται στην Πράσινη Γραμμή στη Λευκωσία. Ωστόσο, η ECRl έχει γίνει δέκτης επισταμένων αναφορών, σύμφωνα με τις οποίες η αστυνομία αρνείται συστηματικά να κάνει αποδεκτές αιτήσεις χορήγησης ασύλου. Συχνά ζητάται, επίσης, κατ' επανάληψη από τους αιτούντες άσυλο να επιστρέψουν για να υποβάλλουν αίτηση, και εν τω μεταξύ παραμένουν εκτεθειμένοι στον κίνδυνο να συλληφθούν και να κρατηθούν. Παρά το γεγονός ότι έχουν ληφθεί ορισμένα μέτρα για την αντιμετώπιση αυτής της

¹⁸ Βλέπε κάτωθι, Η κατάσταση των μεταναστών και η ανάγκη για μια πολιτική μετανάστευσης και ένταξης.

κατάστασης,¹⁹ αναφέρεται ότι συνεχίζουν να υπάρχουν προβλήματα. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι οι αιτήσεις χορήγησης ασύλου διατίθενται στους αστυνομικούς σταθμούς σε αριθμό γλωσσών και ότι όταν δε διατίθεται αίτηση στη γλώσσα που καταλαβαίνει ένας αιτών άσυλο, διατίθεται μεταφραστής. Ωστόσο, έχει επίσης αναφερθεί στην ECRI ότι οι αστυνομικοί σταθμοί δε διαθέτουν πάντοτε σαφείς πληροφορίες για τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο και τις διαδικασίες αίτησης χορήγησης ασύλου στη γλώσσα που οι αιτούντες άσυλο καταλαβαίνουν.

48. Εκτός από τις δυσκολίες απόκτησης πρόσβασης στη διαδικασία χορήγησης ασύλου, έχει αναφερθεί στην ECRI ότι η συμπεριφορά των αστυνομικών είναι πηγή και άλλων δυσκολιών για τους αιτούντες άσυλο. Επί παραδείγματι, έχουν υπάρξει αναφορές σύμφωνα με τις οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις οι αστυνομικοί εξανάγκασαν αιτούντες άσυλο να αποσύρουν τις αιτήσεις τους ή παρακράτησαν προσωπικά έγγραφα τα οποία ανήκαν σε αιτούντες άσυλο, παρά το γεγονός ότι η ECRI σημειώνει ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν αρχίσει να λαμβάνουν μέτρα για την αντιμετώπιση αυτών των ανησυχιών²⁰. Η ECRI έλαβε επίσης συστηματικές αναφορές περιπτώσεων κακομεταχείρισης των αιτούντων άσυλο από την αστυνομία τόσο κατά την κράτησή τους όσο και κατά την αίτηση χορήγησης ασύλου. Η ECRI σημειώνει ότι ορισμένες από αυτές τις περιπτώσεις έχουν επίσης εξεταστεί από ποινικούς ερευνητές τους οποίους διόρισε ο Γενικός Εισαγγελέας²¹. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRI συνιστούσε ότι πρέπει να ενισχυθεί η ευαισθητοποίηση των αξιωματούχων που έρχονται σε επαφή με τους αιτούντες άσυλο, σχετικά με τα ζητήματα προσφύγων. Οι Κυπριακές αρχές έχουν τονίσει ότι οι αστυνομικοί λαμβάνουν τόσο βασική εκπαίδευση όσο και εκπαίδευση εντός της υπηρεσίας σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, περιλαμβανομένων των ζητημάτων ασύλου και μη διάκρισης. Σύμφωνα, ωστόσο, με την ECRI, οι προσπάθειες να παρασχεθεί στην αστυνομία εκπαίδευση στον τομέα αυτό, δεν ανταποκρίνεται ακόμη στα επίπεδα των αναγκών.

Συστάσεις :

49. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι διατίθενται επαρκείς ανθρώπινοι και οικονομικοί πόροι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση και εντός λογικού χρονικού πλαισίου όλων των αιτήσεων χορήγησης ασύλου.
50. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι οι αιτούντες άσυλο θα κρατούνται μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητο και ότι, εναλλακτικά προς την κράτηση, μέτρα να χρησιμοποιούνται σε όλες τις άλλες περιπτώσεις. Η ECRI καλεί τις Κυπριακές αρχές να λάβουν μέτρα ώστε να διασφαλίσουν ότι, όταν κρατούνται αιτούντες άσυλο, οι συνθήκες της κράτησής τους θα ανταποκρίνονται στα εθνικά και διεθνή πρότυπα.
51. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να λάβουν επείγοντα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι το δικαίωμα των ανθρώπων να υποβάλλουν αίτηση χορήγησης ασύλου, τυγχάνει απόλυτου σεβασμού. Η ECRI καλεί επίσης τις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι διατίθενται σαφείς πληροφορίες για τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο και οι διαδικασίες αίτησης χορήγησης ασύλου

¹⁹ Επί παραδείγματι, όταν δεν είναι σε θέση να υποδεχθεί ένα αιτώντα άμεσα η αστυνομία, έχει λάβει εντολή να εκδίδει επιστολές επιβεβαιώνοντας το ραντεβού του ατόμου για συνέντευξη σχετικά με τη χορήγηση ασύλου.

²⁰ Επί παραδείγματι, η απόσυρση αίτησης χορήγησης ασύλου είναι όπως αναφέρεται πλέον μόνο εφικτή παρουσία προσωπικού από την Υπηρεσία Μετανάστευσης.

²¹ Βλέπε κάτωθι, Συμπεριφορά των αξιωματούχων επιβολής του νόμου.

σε γλώσσα που καταλαβαίνουν οι αιτούντες άσυλο στους αστυνομικούς σταθμούς και σε όλα τα μέρη όπου μπορούν να υποβάλλουν αίτηση χορήγησης ασύλου.

52. Η ECRl συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να ενισχύσουν την εκπαίδευση της αστυνομίας αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, περιλαμβανομένων των ζητημάτων ασύλου και μη διάκρισης. Αυτή η εκπαίδευση θα πρέπει να επικεντρωθεί κυρίως στην υποχρέωση από πλευράς των αστυνομικών να επιδεικνύουν σεβασμό στο δικαίωμα του αιτούντος άσυλο να υποβάλει αίτηση χορήγησης ασύλου και στην πλήρη απαγόρευση κακομεταχείρισης αυτών των προσώπων. Η ECRl επιπρόσθετα καλεί τις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι οποιαδήποτε ισχυριζόμενη περίπτωση κακομεταχείρισης των αιτούντων άσυλο από τους αστυνομικούς θα ερευνάται εις βάθος και ταχέως και ότι τα άτομα τα οποία θα αποδεικνύονται υπεύθυνα θα τιμωρούνται δεόντως.
53. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω,²² οι διατάξεις νομικής αρωγής έχουν τροποποιηθεί από τη τελευταία έκθεση της ECRl. Ωστόσο, έχει αναφερθεί ότι οι τροποποιήσεις αυτές δεν ωφέλησαν τους αιτούντες άσυλο. Κατά τον τρόπο αυτό, επί του παρόντος, οι αιτούντες άσυλο, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να πληρώσουν για τις υπηρεσίες ενός δικηγόρου, μπορούν να λάβουν δωρεάν νομική αρωγή και εκπροσώπηση μόνο από ένα πολύ περιορισμένο αριθμό οργανώσεων από τον εθελοντικό τομέα.
54. Η ECRl έχει λάβει συστηματικές αναφορές σύμφωνα με τις οποίες, λόγω διαφόρων δυσκολιών και έλλειψης συντονισμού μεταξύ των διάφορων μερών της διοίκησης, είναι συχνά πολύ δύσκολο, και ορισμένες φορές εντελώς αδύνατο για τους αιτούντες άσυλο να έχουν πρόσβαση στα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα τα οποία τους παρέχει ο νόμος. Ορισμένα από τα κύρια προβλήματα προς την κατεύθυνση αυτή, αναφέρεται ότι συνδέονται με τις δυσκολίες που συναντώνται κατά την απόκτηση άδειας παραμονής (το λεγόμενο «ροζ φύλλο»), η οποία είναι απαραίτητη για την πρόσβαση σε ορισμένα δικαιώματα στον τομέα της παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, κοινωνικής πρόνοιας, εκπαίδευσης, και, σε ορισμένες περιπτώσεις, απασχόλησης. Λόγω των μεγάλων καθυστερήσεων στην έκδοση των ροζ φύλλων στους αιτούντες άσυλο - - οι αναφορές καταδεικνύουν ότι οι αιτούντες άσυλο μπορεί να περιμένουν από 4 μήνες έως και δυο χρόνια - στην πραγματικότητα αρνείται η πρόσβαση σε αυτά τα δικαιώματα στους αιτούντες άσυλο. Η ECRl σημειώνει ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν ξεκινήσει να εξετάζουν αυτές τις ανησυχίες. Επί παραδείγματι, οι κοινωνικές υπηρεσίες έχουν λάβει εντολή να παρέχουν υπηρεσίες στους αιτούντες άσυλο, οι οποίοι δε μπορούν να προσκομίσουν το ροζ φύλλο αλλά έχουν την επιστολή διαβεβαίωσης που τους έδωσε η αστυνομία κατά την υποβολή της αίτησης χορήγησης ασύλου. Ωστόσο, η ECRl κάνει λόγο για αναφορές σύμφωνα με τις οποίες τα προβλήματα συνεχίζονται, καθώς στην πράξη, αυτά τα έγγραφα δεν τα δέχονται όλες οι αρχές, περιλαμβανομένων των νοσοκομείων και ορισμένες φορές των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας.
55. Σύμφωνα με το νόμο, ενόσω εκκρεμεί η εξέταση των αιτήσεών τους, οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται να εργάζονται ή, σε περίπτωση που είναι άνεργοι για λόγους που δε σχετίζονται με δική τους απόφαση, να απαιτήσουν παροχές κοινωνικής πρόνοιας. Η ECRl σημειώνει, ωστόσο, ότι το 2004 η Υπουργική Επιτροπή για Απασχόλησης αποφάσισε να επιτρέψει στους αιτούντες άσυλο (και στα άτομα τα οποία ωφελούνταν από συμπληρωματική προστασία για λιγότερο από ένα χρόνο) να εργάζονται αποκλειστικά στην κτηνοτροφική και

²² Απονομή δικαιοσύνης - Νομική αρωγή

γεωργική βιομηχανία. Αναφέρθηκε, ωστόσο, στην ECRl ότι οι συνθήκες απασχόλησης σε αυτούς τους κλάδους είναι εξαιρετικά υποβαθμισμένες. Επί παραδείγματι, οι αποδοχές φέρονται να είναι πολύ χαμηλότερες από το κατώτατο όριο που έχουν καθορίσει οι συλλογικές συμβάσεις για άλλους κλάδους της οικονομίας και η τροφή και η στέγη, που πρέπει να παρέχονται από τον εργοδότη, αναφέρεται ότι συχνά είναι υποδεέστερης ποιότητας. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν λάβει πολλές αναφορές για σοβαρή εκμετάλλευση των αιτούντων άσυλο που απασχολούνται στους κλάδους αυτούς. Επιπρόσθετα, αυτή η πολιτική απασχόλησης φέρεται να εφαρμόζεται σε αιτούντες άσυλο ανεξάρτητα από ιδιαίτερες καταστάσεις ευάλωτης θέσης που μπορεί να τους αφορούν. Συνεπώς, επί παραδείγματι, ολόκληρες οικογένειες αναγκάστηκαν να μετακινηθούν και να εργαστούν σε φάρμες και να ζήσουν σε απόλυτη απομόνωση, και τα παιδιά αναγκάστηκαν σε ορισμένες περιπτώσεις να διακόψουν το σχολείο. Η ECRl σημειώνει ότι, εάν οι αιτούντες άσυλο αρνηθούν να εργαστούν υπό αυτές τις συνθήκες χάνουν το δικαίωμά τους προς τις παροχές πρόνοιας. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν τονίσει ότι, εκτός από το γεγονός ότι αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία σοβαρής αγωνίας για τους αιτούντες άσυλο, οι συνθήκες αυτές τείνουν να τους σπρώχνουν προς την παράνομη αγορά εργασίας με περαιτέρω αρνητικές συνέπειες αναφορικά με την εκμετάλλευση και την έκθεση στον κίνδυνο να συλληφθούν και να κρατηθούν εν όψει απέλασης.

56. Η ECRl ανησυχεί επίσης ότι ορισμένες φορές οι απελάσεις των αιτούντων άσυλο διενεργούνται κατά τρόπο τέτοιο που διακινδυνεύει το σεβασμό της αρχής της μη επαναπροώθησης. Αναφέρθηκε στην ECRl ότι οι απελάσεις διενεργούνται στην πραγματικότητα προτού δοθεί ευκαιρία στο άτομο καν να υποβάλει επίσημα αίτηση χορήγησης ασύλου. Ωστόσο, έχουν επίσης διενεργηθεί απελάσεις μετά την υποβολή αίτησης χορήγησης ασύλου και πριν την ολοκλήρωση της εξέτασής της. Αναφέρθηκε ότι υπήρξαν και περιπτώσεις όπου οι φάκελοι είχαν κλείσει αυθαίρετα ή ο αιτών άσυλο είχε υποχρεωθεί να αποσύρει την αίτηση, αλλά επίσης περιπτώσεις όπου η αίτηση για άσυλο εκκρεμούσε ακόμη ενώπιον πρωτοβάθμιου ή δευτεροβάθμιου Δικαστηρίου. Επιπρόσθετα, εφόσον η υποβολή έφεσης για δικαστική αναθεώρηση ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου δεν έχει συνέπεια αναστολής του διατάγματος απέλασης, οι απελάσεις αιτούντων άσυλο οι οποίοι υποβάλλουν μία τέτοια έφεση φέρεται ότι πραγματοποιούνται κατά κανόνα προτού ολοκληρωθεί η εξέταση.
57. Οι Κυπριακές αρχές έχουν υπογραμμίσει ότι οποιοσδήποτε δυσκολίες, τις οποίες ενδέχεται ακόμη να αντιμετωπίζουν κατά τη λειτουργία ενός δικαίου και αποτελεσματικού συστήματος ασύλου, συνδέονται με την κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των αιτήσεων χορήγησης ασύλου που βιώνει η Κύπρος τα τελευταία χρόνια. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η ECRl αναγνωρίζει τις προκλήσεις που τίθενται από τη νέα αυτή κατάσταση και καλωσορίζει τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι Κυπριακές αρχές, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη δημιουργία ενός επαρκούς νομικού και θεσμικού πλαισίου για την εξέταση των διεθνών αναγκών προστασίας. Εντούτοις, η ECRl θεωρεί ότι σε καμία περίπτωση η αύξηση του αριθμού των αιτούντων άσυλο δεν θα έπρεπε να δικαιολογεί την υιοθέτηση πολιτικών με σκοπό να αποτρέπονται οι άνθρωποι από το να υποβάλλουν αίτηση χορήγησης ασύλου. Δυστυχώς, όμως, η ECRl σημειώνει ότι ορισμένα από τα μέτρα τα οποία ελήφθησαν αναφορικά με τους αιτούντες άσυλο, όπως είναι εκείνα που περιορίζουν τις πιθανότητες απασχόλησής τους στον κτηνοτροφικό και γεωργικό κλάδο, όχι μόνο υιοθετήθηκαν αλλά μάλιστα παρουσιάστηκαν δημόσια ως ένας τρόπος για να αποτρέπεται η υποβολή αιτήσεων χορήγησης ασύλου στην Κύπρο.

Συστάσεις :

58. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να λάβουν μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης των αιτούντων άσυλο στη δωρεάν ή μη δαπανηρή νομική αρωγή και εκπροσώπηση.
59. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να λάβουν επείγοντα μέτρα ώστε να διασφαλίσουν ότι οι αιτούντες άσυλο μπορούν να έχουν πρόσβαση στην πράξη σε όλα τα δικαιώματα τα οποία δικαιούνται δια του νόμου, περιλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τους τομείς της παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, των υπηρεσιών πρόνοιας, της εκπαίδευσης και της απασχόλησης.
60. Η ECRI συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι δεν γίνονται διακρίσεις στους αιτούντες άσυλο αναφορικά με την άσκηση του δικαιώματος στην απασχόληση που τους χορηγείται από το νόμο. Η ECRI υπογραμμίζει ότι οποιαδήποτε μέτρα τα οποία λαμβάνονται από τις Κυπριακές αρχές αναφορικά με την πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στις παροχές απασχόλησης και πρόνοιας δεν θα έπρεπε να οδηγούν αυτούς τους ανθρώπους στην παρανομία.
61. Η ECRI καλεί τις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο στην προστασία από την επαναπροώθηση τυγχάνει απόλυτου σεβασμού. Για το λόγο αυτό, συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι οι απελάσεις δε διενεργούνται προτού ολοκληρωθούν οι διαδικασίες ασύλου σε όλες τις βαθμίδες.
62. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αποφύγουν τη θέσπιση αποτρεπτικών πολιτικών στον τομέα του ασύλου και την παρουσίαση οποιωνδήποτε πολιτικών ασύλου στο λαό ως αποτρεπτικές πολιτικές.

Πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες

- Πρόσβαση στην εκπαίδευση

63. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI συνιστούσε οι Κυπριακές αρχές να παρέχουν στα παιδιά που δεν έχουν μητρική γλώσσα τα Ελληνικά επαρκή διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερη ξένη γλώσσα και να εκπαιδεύσει τους καθηγητές για το σκοπό αυτό. Η ECRI ενθάρρυνε επίσης τις Κυπριακές αρχές να εισαγάγουν τη διδασκαλία μητρικής γλώσσας για αυτά τα παιδιά. Οι Κυπριακές αρχές έχουν ενημερώσει την ECRI ότι παρέχουν ειδική στήριξη περιλαμβανομένης της διδασκαλίας των Ελληνικών ως δεύτερη ξένη γλώσσα σε παιδιά που δεν έχουν τα Ελληνικά ως μητρική γλώσσα. Αυτό πραγματοποιείται μέσω του διορισμού επιπρόσθετων καθηγητών της Ελληνικής ως ξένη γλώσσα κάθε χρόνο και, από το 2003, μέσω της διοχέτευσης επιπρόσθετων πόρων σε Ζώνες Δράσης Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας. Οι αρχές ανέφεραν ότι τα δημοτικά σχολεία τα οποία βρίσκονται σε αυτές τις ζώνες περιλαμβάνουν όλα τα σχολεία όπου οι μη Ελληνοκύπριοι μαθητές σε γενικές γραμμές υποεκπροσωπούνται. Έχουν επίσης αναφέρει ότι έχουν εντείνει την παροχή εκπαίδευσης σε καθηγητές για την Ελληνική ως δεύτερη γλώσσα. Ωστόσο, αυτά τα μέτρα στήριξης ισχύουν μόνο για τα παιδιά στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι Κυπριακές αρχές έχουν τονίσει, ωστόσο, ότι η στήριξη και η επιπρόσθετη διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας διατίθεται στους μαθητές των δευτεροβάθμιων σχολείων των οποίων ο χειρισμός της Ελληνικής βρίσκεται κάτω από το επίπεδο της τάξης τους. Σε ό,τι αφορά τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας η ECRI σημειώνει τη δικοινοτική φύση του Συντάγματος της Κύπρου και των δικαιωμάτων που παρέχει στα παιδιά Τουρκοκυπρίων στον τομέα αυτό. Οι Κυπριακές αρχές αναφέρουν ότι στα σχολεία όπου πηγαίνουν παιδιά Τουρκοκυπρίων, η εκπαίδευση πραγματοποιείται επίσης και στην Τουρκική γλώσσα. Στην

πραγματικότητα, οι Κυπριακές αρχές ανέφεραν ότι έλαβαν την κατ' αρχήν απόφαση να ιδρύσουν ένα σχολείο στη Λεμεσό με την Τουρκική ως τη γλώσσα διδασκαλίας και ότι έχουν συγκεντρώσει πληροφορίες από οικογένειες παιδιών Τουρκοκυπρίων στην περιοχή σχετικά την επιθυμία τους να ιδρυθεί αυτό το σχολείο. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι οι γονείς έχουν δηλώσει την προτίμησή τους τα παιδιά τους να πηγαίνουν στο δημόσιο σχολείο της περιοχής.

64. Γενικότερα, η ECRl σημειώνει ότι, από τη δεύτερη της έκθεση, φαίνεται να υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση στη Κύπρο για την ανάγκη να εξοπλιστούν οι σχολικές κοινότητες με τις απαραίτητες δεξιότητες για την αντιμετώπιση της εθνοτικής και πολιτισμικής πολυμορφίας. Συνεπώς, επί παραδείγματι, η ECRl σημειώνει ότι υπό το φως της ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ, της αυξανόμενα πολύμορφης σύστασης του μαθητικού πληθυσμού στα σχολεία και των προοπτικών για επανένωση της Κύπρου, η Έκθεση της Επιτροπής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης του 2004 εντοπίζει την ανάγκη για ενίσχυση των υφιστάμενων προσπαθειών στον τομέα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η ECRl καλωσορίζει αυτές τις εξελίξεις, παρ' όλο που σημειώνει ότι χρειάζεται ακόμη πολλή δουλειά για να γίνουν πράξη αυτές οι αρχές και να διασφαλιστεί ότι αντικατοπτρίζονται σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα. Για το λόγο αυτό αναφέρθηκε στην ECRl, επί παραδείγματι, ότι ορισμένες πτυχές της επίσημης και ανεπίσημης εκπαίδευσης που έχουν γνωστοποιηθεί επί του παρόντος δεν οδηγούν σε μία ατμόσφαιρα συμφιλίωσης μεταξύ της Ελληνικής και Τουρκικής κοινότητας. Η ECRl σημειώνει ότι έχει ξεκινήσει ένας διάλογος για την επάρκεια του υφιστάμενου περιεχομένου της εκπαίδευσης στην Κύπρο, περιλαμβανομένης της διδασκαλίας της ιστορίας, για τις ανάγκες μιας εθνοτικά και πολιτισμικά ποικιλόμορφης κοινωνίας και ότι αρκετές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, επιθυμούν να συμβάλουν με την πείρα τους σε αυτόν το διάλογο.
65. Η ECRl σημειώνει ότι εκδόθηκε μία εγκύκλιος από το Υπουργείο Παιδείας το Νοέμβριο του 2004 που απαιτεί από όλα τα σχολεία να αναφέρουν στις αρχές μετανάστευσης τα στοιχεία επαφής των γονέων αλλοδαπών παιδιών που εγγράφονται στο σχολείο. Έχει εξηγηθεί στην ECRl ότι ο Επίτροπος Διοίκησης ανακάλυψε ότι αυτή η εγκύκλιος παραβίαζε τις διατάξεις κατά των διακρίσεων και συνέστησε τον Απρίλιο του 2005 να αποσυρθεί. Από τότε ωστόσο, το Υπουργικό Συμβούλιο επιβεβαίωσε ότι η Εγκύκλιος αυτή θα συνεχίσει να ισχύει.
66. Η διδασκαλία των θρησκευτικών στα σχολεία στην Κύπρο δεν είναι υποχρεωτική. Η μεγάλη πλειοψηφία των παιδιών που πηγαίνουν στο σχολείο παρακολουθούν μαθήματα Ελληνο-Ορθόδοξης θρησκείας. Οι αρχές έχουν αναφέρει, ωστόσο, ότι διατίθεται επίσης η διδασκαλία του Ισλάμ για Μουσουλμάνους μαθητές. Τα παιδιά των οποίων οι γονείς δεν επιθυμούν να παρακολουθούν θρησκευτική εκπαίδευση μπορούν να ζητήσουν απαλλαγή. Αναφέρθηκε στην ECRl, ωστόσο, ότι οι μαθητές οι οποίοι δεν συμμετέχουν σε μαθήματα Ελληνο-Ορθόδοξης θρησκείας βιώνουν ορισμένες φορές το στιγματισμό και την απόρριψη από τους συμμαθητές τους ή από τη σχολική κοινότητα. Η ECRl σημειώνει επίσης ότι συχνά δεν διατίθενται εναλλακτικά μαθήματα προς τη θρησκευτική εκπαίδευση.

Συστάσεις:

67. Η ECRl συνιστά οι Κυπριακές αρχές να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την παροχή καλής ποιότητας διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερη γλώσσα στα παιδιά που δεν έχουν μητρική γλώσσα τα Ελληνικά και να εκπαιδευτούν οι καθηγητές για τον σκοπό αυτό. Συνιστά οι προσπάθειες στον τομέα αυτό να επεκταθούν στα παιδιά των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που

χρειάζονται στήριξη. Η ECRl ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι το συνταγματικό δικαίωμα των Τουρκοκύπριων παιδιών στην εκπαίδευση στη μητρική γλώσσα τυγχάνει σεβασμού.

68. Η ECRl συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειες ώστε να διασφαλιστεί ότι η εκπαίδευση στα σχολεία στην Κύπρο ανταποκρίνεται στις ανάγκες μιας πολύμορφης κοινωνίας και να οδηγεί πραγματικά σε μια ατμόσφαιρα συμφιλίωσης μεταξύ της Ελληνικής και της Τουρκικής κοινότητας. Συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να καλλιεργήσουν και να προωθήσουν σε δημόσιο διάλογο αυτά τα ζητήματα και να συνεργαστούν στενά με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών επί αυτών των στόχων σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα, περιλαμβανομένης της διδασκαλίας της ιστορίας.
69. Η ECRl καλεί τις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι το δικαίωμα των παιδιών στην Κύπρο για πρόσβαση στην εκπαίδευση διασφαλίζεται χωρίς άμεση ή έμμεση διάκριση, ιδιαίτερα για λόγους όπως η εθνικότητα ή η εθνική ή η εθνοτική καταγωγή. Συνιστά σθεναρά οι Κυπριακές αρχές να συμμορφωθούν με τις συστάσεις του Επιτρόπου Διοικήσεως στο ζήτημα αυτό.
70. Η ECRl συνιστά οι Κυπριακές αρχές να λάβουν μέτρα για την αντιμετώπιση και την πρόληψη του στιγματισμού των παιδιών που δεν παρακολουθούν μαθήματα Ελληνο-Ορθόδοξης θρησκείας στο σχολικό περιβάλλον και να παρέχουν σε αυτά τα παιδιά επαρκείς πιθανότητες εναλλακτικής εκπαίδευσης.

Απασχόληση

71. Στη δεύτερή της έκθεση, η ECRl συνιστά οι Κυπριακές αρχές να εισαγάγουν ολοκληρωμένες νομοθετικές διατάξεις κατά των φυλετικών διακρίσεων στην απασχόληση. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω²³, το νομικό πλαίσιο έχει τεθεί πλέον σε ισχύ παρ' όλο που οι νέες διατάξεις δεν έχουν μέχρι στιγμής εφαρμοστεί σε υπόθεση Εργατοδικείου. Ωστόσο, η ECRl κατανοεί ότι έχουν υποβληθεί ορισμένες υποθέσεις που αφορούν διακρίσεις στην απασχόληση στον Επίτροπο Διοικήσεως. Παρά την σχεδόν εξ ολοκλήρου απουσία επίσημων παραπόνων, η ECRl έλαβε αναφορές σύμφωνα με τις οποίες λαμβάνουν χώρα διακρίσεις στην απασχόληση για λόγους όπως η εθνική ή εθνοτική καταγωγή ή η θρησκεία. Επί παραδείγματι, όπως αναφέρθηκε σε άλλα μέρη αυτής της έκθεσης, οι οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι σε πολλές περιπτώσεις συνεχίζουν να υπόκεινται σε διακρίσεις από τους εργοδότες τους. Έχει επίσης υπογραμμιστεί ότι οι εργαζόμενοι οι οποίοι δεν προέρχονται από την ΕΕ μπορεί να γίνουν θύματα έμμεσης διάκρισης, όταν, επί παραδείγματι, οι συλλογικές συμβάσεις ορίζουν παράλογα δυσμενείς συνθήκες για τους κλάδους στους οποίους δραστηριοποιούνται κυρίως αυτοί οι εργαζόμενοι.
72. Αναφέρθηκε στην ECRl ότι όταν κάνουν αίτηση για απασχόληση τόσο στις ιδιωτικές όσο και στις δημόσιες υπηρεσίες ζητάται ορισμένες φορές από τους αιτούντες να δηλώσουν τη δική τους θρησκεία και / ή των γονιών τους. Η ECRl δεν θεωρεί ωστόσο ότι αυτές οι πληροφορίες ζητούνται για λόγους παρακολούθησης διακρίσεων, για λόγους θρησκείας ή για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων.
73. Η ECRl βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση 2004 - 2006 περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο που σκοπό έχει την προώθηση της ένταξης και της καταπολέμησης των διακρίσεων κατά των ανθρώπων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας. Η ECRl σημειώνει, ωστόσο, ότι το ειδικό μειονέκτημα το οποίο βασίζεται σε

²³ Διατάξεις του αστικού και διοικητικού δικαίου.

λόγους που καλύπτονται από την εντολή στις ECRI δεν αντιμετωπίζεται στο Σχέδιο μέσω στοχοθετημένων μέτρων.

Συστάσεις :

74. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στην καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων στην απασχόληση. Επαναλαμβάνει την έκκληση της για πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης των εν ισχύ νομοθετικών διατάξεων κατά των διακρίσεων μεταξύ των εργαζομένων και ιδιαίτερα εκείνων που είναι περισσότερο εκτεθειμένοι να υποστούν διακρίσεις.
75. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να διακόψουν οποιαδήποτε πρακτική που σχετίζεται με απαίτηση, από τους ανθρώπους οι οποίοι κάνουν αίτηση απασχόλησης, πληροφοριών σχετικά με τη θρησκεία τους που δεν εξυπηρετούν οποιοδήποτε νόμιμο σκοπό.
76. Η ECRI ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές στις προσπάθειές τους να προωθήσουν την ένταξη και την καταπολέμηση των διακρίσεων εναντίον ανθρώπων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας. Συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αντιμετωπίσουν με στοχοθετημένα μέτρα το ειδικό μειονέκτημα το οποίο αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι επί τη βάση των λόγων που καλύπτονται από την εντολή της ECRI.

Ευάλωτες ομάδες

- Μετανάστες και αιτούντες άσυλο

77. Βλέπε Τμήμα III και Υποδοχή και καθεστώς των μη πολιτών.

- Τουρκοκύπριοι

78. Την περίοδο της δεύτερης έκθεσης της ECRI μόνο μερικές εκατοντάδες Τουρκοκύπριοι ζούσαν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου. Από τη μερική άρση των περιορισμών στην ελευθερία διακίνησης στις δυο πλευρές της Πράσινης Γραμμής τον Απρίλιο του 2003²⁴, ο αριθμός των Τουρκοκυπρίων που ζουν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου έχει αυξηθεί και επί του παρόντος φέρεται να είναι γύρω 2000. Επιπρόσθετα, πολλοί Τουρκοκύπριοι ταξιδεύουν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου σε καθημερινή βάση για να εργαστούν. Από αυτούς, περίπου 3000 απασχολούνται σε τακτική βάση. Ωστόσο, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, είναι πιθανό να εργάζονται εκεί έως και οι διπλάσιοι Τουρκοκύπριοι χωρίς να είναι εγγεγραμμένοι. Η ECRI βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να σημειώσει ότι οι Κυπριακές αρχές έχουν λάβει μέτρα για τη βελτίωση της θέσης των Τουρκοκυπρίων σε πολλούς τομείς περιλαμβανομένης της πρόσβασης σε υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, της παροχής κοινωνικής ασφάλειας, -περιλαμβανομένων των συντάξεων-, και της εκπαίδευσης. Δίνονται επίσης πληροφορίες σε Τουρκοκύπριους που ενδιαφέρονται να διασφαλίσουν απασχόληση.
79. Η ECRI σημειώνει, ωστόσο, ότι οι Τουρκοκύπριοι βιώνουν επίσης προβλήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων. Έχουν υπάρξει περιπτώσεις παρενόχλησης και κακομεταχείρισης Τουρκοκύπριων πολιτών από την

²⁴ Βλέπε πιο κάτω Νέες Εξελίξεις – Νέες Ευκαιρίες και προκλήσεις για τη δημιουργία επαφών και αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας

αστυνομία. Οι Τουρκοκύπριοι αναφέρεται επίσης ότι έχουν αντιμετωπίσει δυσανάλογες δυσκολίες αναφορικά με τη διασφάλιση υπηρεσιών από τη διοίκηση. Ωστόσο, η ECRJ κατανοεί ότι, μετά, μεταξύ άλλων, την παρέμβαση του Επιτρόπου Διοικήσεως, η κατάσταση σε αυτό τον τομέα έχει βελτιωθεί. Έχουν επίσης αναφερθεί περιπτώσεις διακρίσεων εις βάρος Τουρκοκυπρίων στην απασχόληση όσον αφορά την πρόσληψη στον ιδιωτικό τομέα.

80. Επιπρόσθετα, η ECRJ σημειώνει ότι υπάρχει μόνο μία εξαιρετικά μικρή ποσότητα πληροφοριών στην Τουρκική γλώσσα οι οποίες να επιτρέψουν στους Τουρκοκύπριους να έχουν επαρκή πρόσβαση και να ασκούν τα δικαιώματά τους σε όλους τους τομείς της ζωής, όπως επί παραδείγματι όταν προσπαθούν να διασφαλίσουν πρόσβαση σε μία δημόσια υπηρεσία ή να καταθέσουν μία υπόθεση στο Δικαστήριο. Οι Συνταγματικές διατάξεις που καθιερώνουν την Τουρκική ως επίσημη γλώσσα στην Κύπρο δεν έχουν εφαρμοστεί επί του πρακτέου λόγω της κατάστασης της σχεδόν πλήρους διαίρεσης μεταξύ της Ελληνικής και της Τουρκικής κοινότητας η οποία επικρατεί εδώ και πολλά χρόνια τώρα. Η ECRJ θεωρεί ότι η αυξανόμενη παρουσία των Τουρκοκύπριων πολιτών στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου δημιουργεί μια ακόμα πιο πιεστική ανάγκη ώστε να διασφαλιστούν και να αντιμετωπιστούν τα δικαιώματα και οι ανάγκες αυτού του τμήματος του πληθυσμού της Κύπρου, περιλαμβανομένου και του τομέα της γλώσσας.
81. Η ECRJ σημειώνει ότι οι Τουρκοκύπριοι αντιμετωπίζουν επίσης σοβαρές δυσκολίες στην αποκατάσταση των περιουσιών τους ή την παροχή αποζημίωσης για την απώλεια τέτοιας περιουσίας στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου. Η ECRJ σημειώνει ότι σε μία υπόθεση αποκατάστασης περιουσίας που κατατέθηκε από έναν Τουρκοκύπριο πολίτη ο οποίος είχε μετακομίσει στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου, το Ανώτατο Δικαστήριο διέταξε το Φεβρουάριο του 2004 την αποκατάσταση της περιουσίας του αιτούντα και δήλωσε ότι η αδυναμία να το πράξει θα συνιστούσε διάκριση λόγω του ότι ο αιτών ανήκει στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα²⁵. Κατατέθηκε έφεση και επί του παρόντος εκκρεμεί ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Συστάσεις :

82. Η ECRJ συνιστά οι Κυπριακές αρχές να δώσουν προσοχή και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων τα οποία βιώνουν οι Τουρκοκύπριοι πολίτες. Συγκεκριμένα, εφιστά την προσοχή των Κυπριακών αρχών στους ακόλουθους τομείς: τη συμπεριφορά των αξιωματούχων επιβολής του νόμου, την πρόσβαση στις υπηρεσίες, τη διάκριση στην απασχόληση, τη διαθεσιμότητα πληροφοριών στην Τουρκική γλώσσα, την αποκατάσταση και την αποζημίωση της περιουσίας.

- Ρομά

83. Οι Ρομά στην Κύπρο γενικά θεωρείται ότι ανήκουν στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία, ορισμένες εκατοντάδες Ρομά φέρονται να ζούν επί του παρόντος στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου, ιδιαίτερα στην περιοχή της Πάφου και της Λεμεσού, όπου μετακινήθηκαν από το τμήμα της νήσου το οποίο δε βρίσκεται υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο της κυβέρνησης της Κύπρου το 2001 και το 2002. Μέλη της κοινότητας των Ρομά, φέρονται να αντιμετωπίζουν ευρεία προκατάληψη, μειονεκτήματα και διακρίσεις σε διαφορετικούς τομείς. Η εχθρικήτητα και η απόρριψη από τον τοπικού πληθυσμού που δεν ανήκει στους Ρομά φέρεται να είναι υψηλή και σε ορισμένες περιπτώσεις έχει καταλήξει σε σωματική βία. Σε

²⁵ Mustafa v. Κυπριακή Δημοκρατία, Ανώτατο Δικαστήριο Κύπρου, Υπόθεση 125 / 2004.

αυτές τις περιπτώσεις, η ρατσιστική διάσταση των περιστατικών φέρεται να μην έχει τύχει της δέουσας σημασίας ή να έχει αγνοηθεί. Η απόρριψη και η προκατάληψη από την τοπική κοινότητα, επί παραδείγματι, από γονείς των παιδιών στα σχολεία, φέρεται να έχουν καταλήξει σε διακρίσεις κατά των παιδιών των Ρομά αναφορικά με την πρόσβασή τους στην εκπαίδευση. Επιπρόσθετα, έχει αναφερθεί στην ECRl ότι την εποχή περίπου που οι Ρομά εγκαταστάθηκαν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου, οι Κυπριακές αρχές χρησιμοποίησαν γλώσσα και επέδειξαν συμπεριφορά έναντι των ατόμων αυτών που δεν οδηγούσε στην εξομάλυνση των εντάσεων και στην προώθηση την αποδοχής των Ρομά από τις τοπικές κοινότητες. Παρά το γεγονός ότι η μειονεκτική θέση των Ρομά αντικατοπτρίζεται σε σχεδόν όλους τους τομείς της ζωής, φέρεται να είναι ιδιαίτερα σοβαρή στον τομέα της στέγης. Οι Κυπριακές Αρχές τονίζουν ότι έχουν παράσχει πόρους για τη βελτίωση της στέγασης των Ρομά και δημιούργησαν δυο στεγαστικά προγράμματα για τους Ρομά. Ωστόσο, η ECRl σημειώνει επίσης ότι υπάρχουν ακόμη οικογένειες Ρομά χωρίς πρόσβαση σε βασικές ευκολίες όπως είναι το νερό και ο ηλεκτρισμός. Η ECRl σημειώνει ότι μέλη της κοινότητας των Ρομά μπορούν να επωφεληθούν από τα μέτρα τα οποία έχουν εφαρμοστεί από τις Κυπριακές αρχές για να βοηθηθεί και να στηριχθεί ο Τουρκοκυπριακός πληθυσμός. Κατά συνέπεια, επί παραδείγματι, τα παιδιά Ρομά, τα οποία είναι Τουρκόφωνα, λαμβάνουν εκπαίδευση στα σχολεία σε αυτή τη γλώσσα.

Συστάσεις:

84. Η ECRl συνιστά οι Κυπριακές αρχές να προβούν στα απαραίτητα βήματα για τη βελτίωση της κατάστασης των Ρομά και την καταπολέμηση και την αποφυγή του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων εναντίον αυτής της μερίδας πληθυσμού της Κύπρου. Η ECRl εφιστά την προσοχή των Κυπριακών αρχών στη Γενική Σύσταση Πολιτικής της Νο. 3²⁶, που προτείνει ένα εύρος νομοθετικών μέτρων και μέτρων πολιτικής που μπορούν να αναλάβουν οι κυβερνήσεις για το σκοπό αυτό.

- Έλληνοπόντιοι ²⁷

85. Υπάρχουν περίπου 15 000 Έλληνοπόντιοι στην Κύπρο σήμερα, και είναι κατά το πλείστο εγκατεστημένοι στην περιοχή της Πάφου και της Λευκωσίας. Τα πρώτα μέλη της κοινότητας αυτής μετακόμισαν στην Κύπρο από την περιοχή της Βόρειας Μαύρης Θάλασσας στα χρόνια που ακολούθησαν την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, μετά την απόκτηση Ελληνικών διαβατηρίων. Η ECRl έγινε δέκτης αναφορών σύμφωνα με τις οποίες τα μέλη αυτής της κοινότητας αποτελούν το αντικείμενο αρνητικών στερεοτύπων και γενικεύσεων, περιλαμβανομένης της συμμετοχής τους σε εγκληματικές δραστηριότητες, που σε ορισμένες περιπτώσεις προωθήθηκαν σε δημόσια συζήτηση από τις Κυπριακές αρχές. Έχουν υπάρξει επίσης αναφορές de facto διαχωρισμού στα σχολεία παιδιών Ελλήνοποντίων, τα οποία, ωστόσο, έχουν αντιμετωπιστεί από τον Επίτροπο Διοικήσεως. Οι Έλληνοπόντιοι φέρονται επίσης σε ορισμένες περιπτώσεις να έχουν υποστεί κακομεταχείριση από την αστυνομία και διακρίσεις στην πρόσβαση σε ορισμένες υπηρεσίες, επί παραδείγματι από εταιρείες ασφάλισης αυτοκινήτων.

²⁶ CRI (98) 29: Γενική Σύσταση Πολιτικής Νο. 3 της ECRl: Καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας εναντίον των Ρομά / Αθιγγάνων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.

²⁷ Οι Έλληνοπόντιοι είναι άτομα Ελληνικής καταγωγής, που παραδοσιακά διέμεναν στην περιοχή γύρω από τη Μαύρη Θάλασσα (Εύξεινος Πόντος) γνωστή ως «Πόντος».

Συστάσεις

86. Η ECRl συνιστά οι Κυπριακές αρχές να επιστήσουν την προσοχή και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων που αντιμετωπίζουν οι Έλληνοπόντιοι.

- **Αρμένιοι, Λατίνοι και Μαρωνίτες**

87. Παρά το γεγονός ότι η συνολική κατάσταση των μελών των τριών κοινοτήτων αναγνωρίζονται από το Σύνταγμα της Κύπρου ως κοινότητες θρησκευτικής μειονότητας, δηλ. Αρμένιοι, Λατίνοι και Μαρωνίτες, φέρεται να είναι ικανοποιητική, η ECRl σημειώνει ότι τα μέλη αυτών των ομάδων βιώνουν συγκεκριμένες ειδικές δυσκολίες στην πλήρη άσκηση ορισμένων από τα δικαιώματά τους. Από τη δεύτερη έκθεση της ECRl, ο θεσμός του Προεδρικού Συμβούλου για τις θρησκευτικές μειονότητες έχει καταργηθεί και η αρμοδιότητα αντιμετώπισης των ζητημάτων που σχετίζονται με αυτές τις ομάδες έχει μεταβιβαστεί στο Υπουργείο Εσωτερικών. Αυτό φέρεται να είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια του διαθεσμικού συντονισμού στην αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, και συνεκδοχικά, στην αποτελεσματικότητα. Για το λόγο αυτό, σημειώθηκε ότι μια ξεχωριστή γραμμή στον προϋπολογισμό για τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών με στόχο τις ομάδες αυτές θα μπορούσε επίσης να είναι ωφέλιμη. Επιπρόσθετα, παρά το γεγονός ότι ήδη υπάρχουν θετικές πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση σε ζητήματα σχετικά με τις μειονοτικές θρησκευτικές ομάδες μεταξύ του γενικού πληθυσμού και συγκεκριμένων επαγγελματικών κατηγοριών – επί παραδείγματι η αστυνομία - , έχει αναφερθεί στην ECRl ότι θα ήταν ευκατάρτη η καλύτερη ευαισθητοποίηση στα ζητήματα αυτά μεταξύ των μαθητών του σχολείου. Επιπρόσθετα προς τις γενικές αυτές πτυχές, διαφορετικές μειονοτικές ομάδες έχουν υπογραμμίσει συγκεκριμένες ανησυχίες. Συνεπώς, επί παραδείγματι, η εκπροσώπηση των Αρμενίων στο δημόσιο τομέα φαίνεται να είναι δυσανάλογα χαμηλή και η πρόσβαση των Μαρωνιτών μαθητών στην εκπαίδευση η οποία αντικατοπτρίζει τις ιδιαίτερες τους ανάγκες θα μπορούσε να βελτιωθεί.

Συστάσεις :

88. Η ECRl συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειές τους να ανταποκριθούν στις ανάγκες των μελών των κοινοτήτων των Αρμενίων, των Λατίνων και των Μαρωνιτών και να διασφαλίσουν ότι τα μέλη αυτών των κοινοτήτων μπορούν να ασκούν πλήρως τα δικαιώματά τους, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τους τομείς που υπογραμμίστηκαν πιο πάνω. Για το σκοπό αυτό, η ECRl συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συνεργαστούν όσο πιο στενά και αποτελεσματικά είναι δυνατό με τους εκπροσώπους αυτών των κοινοτήτων.

Μέσα ενημέρωσης

89. Από τη δεύτερη της έκθεση, η ECRl συνέχισε να λαμβάνει αναφορές σύμφωνα με τις οποίες τα έντυπα μέσα ορισμένες φορές καλύπτουν περιστατικά που περιλαμβάνουν μέλη των μειονοτικών ομάδων με τρόπο που να προβάλλει τον εντυπωσιασμό, και συχνά αναφέρουν την εθνική καταγωγή των ανθρώπων, όταν αυτή δεν έχει καμιά σχέση με το θέμα του ρεπορτάζ. Όπως ήδη σημειώθηκε στη δεύτερη έκθεση της ECRl, ένας κωδικός αυτορύθμισης του τομέα των ΜΜΕ, του οποίου η εφαρμογή παρακολουθείται από την Επιτροπή Παραπόνων των Μέσων Ενημέρωσης, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων διατάξεις κατά των φυλετικών διακρίσεων. Η ECRl κατανοεί ότι, η Επιτροπή Παραπόνων

των Μέσων Ενημέρωσης και ο Επίτροπος Διοικήσεως έχουν λάβει μέτρα για την ευαισθητοποίηση όσων εργάζονται στα μέσα για ζητήματα ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων. Σε ό,τι αφορά τον ηλεκτρονικό τύπο η ECRJ σημειώνει ότι από το 2003, η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης εφάρμοσε τις διατάξεις κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων που έχει υποχρέωση να παρακολουθεί²⁸, σε 14 περιπτώσεις.

Συστάσεις :

90. Η ECRJ ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να επιστήσει την προσοχή των μέσων ενημέρωσης, χωρίς να παραβιάζει την συντακτική τους ανεξαρτησία, την ανάγκη να διασφαλίζουν ότι η παρουσίαση θεμάτων δεν συμβάλλει στη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας εχθρικότητας και απόρριψης προς τα μέλη οποιωνδήποτε μειονοτικών ομάδων. Η ECRJ ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να ξεκινήσουν διάλογο με τα μέσα ενημέρωσης και τα μέλη άλλων σχετικών ομάδων της κοινωνίας των πολιτών για το πως αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τον καλύτερο τρόπο.

Συμπεριφορά των αξιωματούχων επιβολής του νόμου

91. Στη δεύτερή της έκθεση η ECRJ εκφράζει ανησυχία σχετικά με τις αναφορές υπερβολικής χρήσης βίας από την αστυνομία εναντίον μη Κυπρίων πολιτών οι οποίοι εισέρχονται ή διαμένουν παράνομα στην Κύπρο. Από τότε η ECRJ συνέχισε να λαμβάνει αναφορές σύμφωνα με τις οποίες οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο εξακολουθούν να είναι εκτεθειμένοι σε σημαντικό κίνδυνο κακομεταχείρισης και υπερβολικής χρήσης βίας από την αστυνομία²⁹, ιδιαίτερα, αλλά όχι αποκλειστικά, στο πλαίσιο των ελέγχων οι οποίοι διενεργούνται στα άτομα τα οποία προσπαθούν να αποκτήσουν πρόσβαση στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου μέσω της Πράσινης Γραμμής. Έχουν επίσης υπάρξει τρεις αναφορές για μη Κυπρίους πολίτες οι οποίοι απεβίωσαν ενώ κρατούντο προσωρινά από την αστυνομία. Αυτές οι υποθέσεις επί του παρόντος εκκρεμούν στο Δικαστήριο ενώπιον του Ιατροδικαστή. Παρά το γεγονός ότι οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένοι στην κακή συμπεριφορά της αστυνομίας, οι πρακτικές κατηγοριοποίησης με βάση το φύλο, και ρατσιστικών συμπεριφορών ή συμπεριφορών διακρίσεων με βάση το φύλο από τους αξιωματούχους των συνοριακών ελέγχων και την αστυνομία αναφέρεται επίσης ότι πλήττουν γενικά τις μειονοτικές ομάδες περιλαμβανομένων των τουριστών και των Κυπρίων πολιτών. Οι Κυπριακές αρχές ανέφεραν ότι, το 2004, οι μη Κύπριοι πολίτες αντιπροσώπευαν λιγότερο από το ένα τέταρτο του συνολικού αριθμού των παραπόνων τα οποία υπεβλήθησαν στην αστυνομία για κακή συμπεριφορά των αξιωματούχων της και ότι τα περισσότερα από τα παράπονα αυτά ανέφεραν ρατσιστική συμπεριφορά ή συμπεριφορά φυλετικών διακρίσεων. Οι αρχές αναφέρουν επίσης ότι, από τις 91 ποινικές υποθέσεις κατά αστυνομικών που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων, 90 υπεβλήθησαν από Ελληνοκύπριους και μία από Τουρκοκύπριο.

²⁸Το Άρθρο 30 του Περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Νόμου 7(Ι) του 1998 προβλέπει ότι : “οι Σταθμοί έχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι τα προγράμματά τους δεν περιλαμβάνουν οποιαδήποτε υποκίνηση σε μίσος λόγω διαφορών στη φυλή, το φύλο, τη θρησκεία, ή την υπηκοότητα. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τους κανονισμούς 25(3) και 26(iv) των Κανονισμών Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών του 2000, οι σταθμοί απαγορεύουν “τη χρήση γλώσσας κατά τρόπο που μπορεί να προσβάλλει τις ευαισθησίες των θρησκευτικών, φυλετικών, πολιτικών ή άλλων κοινωνικών ομάδων”. Τέλος, η εκπομπή ψυχαγωγικών προγραμμάτων τα οποία προσβάλλουν την αξιοπρέπεια του φύλου, των φυλετικών, εθνικών και θρησκευτικών ομάδων ή των ατόμων με ειδικές ανάγκες θα πρέπει να απαγορεύεται.

²⁹ Βλέπε πιο πάνω, Υποδοχή και καθεστώς των μη πολιτών – Αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες.

92. Στη δεύτερή της έκθεση η ECRI συνιστά όλα τα περιστατικά κακομεταχείρισης και υπερβολικής χρήσης βίας από την αστυνομία περιλαμβανομένων εκείνων που αφορούν μη Κυπρίους πολίτες, να διερευνώνται από ανεξάρτητο φορέα και να τιμωρούνται όλα τα άτομα τα οποία αποδεικνύονται υπεύθυνα μετά από αυτές τις έρευνες. Όπως ήδη σημειώθηκε στη δεύτερη έκθεση της ECRI εκτός από την αστυνομία και τα δικαστήρια, τα φερόμενα θύματα της κακής συμπεριφοράς της αστυνομίας μπορούν να υποβάλλουν παράπονα στο Γενικό Εισαγγελέα ο οποίος μετά από ανακρίσεις που διενεργούνται από ειδικά διορισμένους ανεξάρτητους ερευνητές μπορεί να ξεκινήσει ποινική διαδικασία. Τα φερόμενα θύματα κακής συμπεριφοράς της αστυνομίας μπορούν επίσης να απευθυνθούν στον Επίτροπο Διοικήσεως. Η ECRI σημειώνει, ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, οι μηχανισμοί αυτοί έχουν ανακαλύψει ότι οι αιτούντες άσυλο είχαν υποστεί κακομεταχείριση ή ότι είχε χρησιμοποιηθεί εναντίον τους υπερβολική βία. Η ECRI κατανοεί ότι διερευνώνται επί του παρόντος άλλα παράπονα τα οποία περιλαμβάνουν φυλετικές διακρίσεις από την αστυνομία. Η ECRI σημειώνει ότι ένα Νομοσχέδιο το οποίο επί του παρόντος εκκρεμεί ενώπιον της Βουλής εξετάζει την πιθανότητα δημιουργίας μίας ανεξάρτητης αρχής με καθήκον τη διερεύνηση των ποινικών εκείνων αδικημάτων που διαπράττονται από την αστυνομία τα οποία συνιστούν παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
93. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να επεκτείνουν την παροχή εκπαίδευσης για τους αστυνομικούς αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις μη διακρίσεις. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι, από τότε, αυτό το είδος εκπαίδευσης έχει εντατικοποιηθεί. Έχουν τονίσει ειδικότερα, ότι η εκπαίδευση αποτελεί ένα κεντρικό στοιχείο του Σχεδίου Δράσης της αστυνομίας για την καταπολέμηση των διακρίσεων³⁰ το οποίο εφαρμόζουν επί του παρόντος.

Συστάσεις :

94. Η ECRI επαναλαμβάνει τη σύστασή της οι Κυπριακές αρχές να δημιουργήσουν έναν ανεξάρτητο μηχανισμό τελείως διαχωρισμένο από τις δομές της αστυνομίας και με τον δέοντα σεβασμό στις αρμοδιότητες του Επιτρόπου Διοικήσεως για τη διερεύνηση των ισχυρισμών της κακής συμπεριφοράς της αστυνομίας, περιλαμβανομένης της ρατσιστικής συμπεριφοράς ή της συμπεριφοράς φυλετικών διακρίσεων.
95. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την παροχή εκτενούς και εντός της υπηρεσίας εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα στους αξιωματούχους επιβολής του νόμου. Συγκεκριμένα, συνιστά όλοι οι υπηρετούντες αστυνομικοί να λάβουν ειδική εκπαίδευση για την αστυνόμευση μιας ποικιλόμορφης κοινωνίας.

Παρακολούθηση της κατάστασης

96. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI θεώρησε ότι η συγκέντρωση δεδομένων που ταξινομούνται σε κατηγορίες όπως η εθνοτική καταγωγή, η γλώσσα, η θρησκεία και η εθνικότητα σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής θα μπορούσε να είναι ωφέλιμη για τη παρακολούθηση της κατάστασης των διαφορετικών μειονοτικών ομάδων και να υπογραμμιστούν τα πιθανά προβλήματα άμεσης ή έμμεσης διάκρισης. Η ECRI κατανοεί ότι οι Κυπριακές αρχές συγκεντρώνουν στοιχεία τα οποία προέρχονται μόνο από την εθνικότητα και σε μικρότερο βαθμό τη θρησκεία, παρά το γεγονός ότι δεν είναι ξεκάθαρο για την ECRI ότι αυτό το

³⁰ Βλέπε πιο πάνω, Διατάξεις του Ποινικού Δικαίου.

τελευταίο είδος δεδομένων συγκεντρώνεται για την παρακολούθηση διακρίσεων για λόγους θρησκείας ή για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων.

97. Όπως ήδη υπογραμμίστηκε αναφορικά με τις διατάξεις του ποινικού δικαίου³¹, η ECRJ σημειώνει ότι οι Κυπριακές αρχές δεν συγκεντρώνουν με συστηματικό τρόπο δεδομένα αναφορικά με την εφαρμογή των υφιστάμενων εν ισχύ νομοθετικών διατάξεων κατά του σεβασμού και των φυλετικών διακρίσεων.
98. Η ECRJ σημειώνει ότι υπάρχουν ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα του καταπολέμησης του ρατσισμού και των διακρίσεων και της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών στην Κύπρο, οι οποίες μπορούν να παράσχουν στις Κυπριακές αρχές ανεκτίμητη συμβολή στις προσπάθειές τους να παρακολουθήσουν την κατάσταση στους τομείς αυτούς.

Συστάσεις :

99. Η ECRJ συνιστά οι Κυπριακές αρχές να βελτιώσουν τα συστήματα παρακολούθησής τους συγκεντρώνοντας σχετικές πληροφορίες που προέρχονται από κατηγορίες όπως είναι η εθνοτική καταγωγή, η γλώσσα, η θρησκεία, και η εθνικότητα σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής και να διασφαλίσουν ότι αυτό γίνεται σε όλες τις περιπτώσεις με το δέοντα σεβασμό στις αρχές της εμπιστευτικότητας, της συγκατάθεσης κατόπιν ενημέρωσης, και του εκούσιου αυτοπροσδιορισμού των ατόμων που ανήκουν σε μία συγκεκριμένη ομάδα. Τα συστήματα αυτά θα μπορούσαν επίσης να λάβουν υπ' όψη τη διάσταση του φύλου ιδιαίτερα από την πλευρά της πιθανής διπλής ή πολλαπλής διάκρισης.
100. Η ECRJ συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συγκεντρώνουν στοιχεία σε συστηματική βάση για την εφαρμογή των υφιστάμενων διατάξεων του αστικού, διοικητικού και ποινικού δικαίου κατά του ρατσισμού και των διακρίσεων.
101. Η ECRJ συνιστά οι Κυπριακές αρχές να παράσχουν ευρύτερη στήριξη στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της καταπολέμησης του ρατσισμού και την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών στην Κύπρο.

II. ΝΕΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Νέες ευκαιρίες και προκλήσεις στη δημιουργία επαφών και αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

102. Στη δεύτερή της έκθεση η ECRJ εξέφρασε ανησυχία για τον αντίκτυπο της κατάστασης που επικρατεί στη νήσο της Κύπρου στο σύνολο της, και που την εποχή εκείνη είχε ως αποτέλεσμα την σχεδόν πλήρη διαίρεση μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, στις σχέσεις των δύο αυτών κοινοτήτων. Η ECRJ εξέφρασε την ελπίδα ότι στο εγγύς μέλλον θα μπορέσει να υπάρξει λύση για την επανένωση της νήσου. Τόνισε, ωστόσο, ότι η επιστροφή στην από κοινού ζωή μέσα σε μία ατμόσφαιρα όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα θα τηρούν σεβασμό θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο δια μέσου της σταδιακής επανέναρξης των επαφών και αποκατάστασης της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Προς αυτή την κατεύθυνση, η ECRJ εξέφρασε σοβαρές ανησυχίες για την έλλειψη διαθέσιμων

³¹ Βλέπε πιο πάνω, Διατάξεις του Ποινικού Δικαίου.

ευκαιριών που υπήρχαν τότε για να το πράξουν αυτό τα μέλη των δύο κοινοτήτων. Για το λόγο αυτό η ECRl απήχθηνε έκκληση για ενισχυμένες πρωτοβουλίες που να περιλαμβάνουν μέλη τόσο της Ελληνοκυπριακής όσο και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας με σκοπό την προώθηση ενός κλίματος ανοχής, αποκατάστασης ενός κλίματος ανοχής αποκατάστασης της εμπιστοσύνης και αντιμετώπισης της προκατάληψης.

103. Από τη δεύτερη έκθεση της ECRl οι περιορισμοί στην ελευθερία διακίνησης στις δυο πλευρές της γραμμής κατάπαυσης του πυρός (η λεγόμενη Πράσινη Γραμμή) υπέστησαν μερική άρση. Ως αποτέλεσμα, από τον Απρίλιο του 2003, ο πληθυσμός της Κύπρου που ζει είτε στη μια είτε στην άλλη πλευρά της Πράσινης Γραμμής έχει αρχίσει να μεταβαίνει στην απέναντι πλευρά με αυξανόμενους ρυθμούς. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι από τότε πραγματοποιήθηκαν περίπου 8 εκατομμύρια μεταβάσεις. Αυτή η αυξανόμενη κινητικότητα επέφερε σημαντικές αλλαγές αναφορικά με τις επαφές μεταξύ των μελών της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, περιλαμβανομένων και αυτών που προέρχονται από το απλό γεγονός ότι ένας αυξανόμενος αριθμός Τουρκοκυπρίων επί του παρόντος ζει και εργάζεται στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου³². Αυτές οι συνθήκες έχουν ευνοήσει φυσιολογικά την σταδιακή επανέναρξη των καθημερινών επαφών τόσο μεταξύ του γενικού πληθυσμού όσο και μεταξύ των Τουρκοκύπριων πολιτών και της κυπριακής κυβέρνησης. Επιπρόσθετα, τα μέτρα τα οποία έχουν λάβει οι κυπριακές αρχές για τη βελτίωση της θέσης των Τουρκοκύπριων πολιτών σε διαφορετικούς τομείς (όπως είναι η απασχόληση, η έκδοση προσωπικών εγγράφων, η ασφάλεια υγείας, οι κοινωνικές ασφαλίσεις και η εκπαίδευση) είναι, κατά τη γνώμη της ECRl, κρίσιμης επίσης σημασίας προϋποθέσεις για τη διαδικασία συμφιλίωσης και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Η ECRl θεωρεί, ωστόσο, ότι προκειμένου να υποστηριχθεί και να επιταχυνθεί αυτή η διαδικασία, θα ήταν ωφέλιμη μια πιο προενεργή προσέγγιση από τις Κυπριακές αρχές συγκεκριμένα για την ανάπτυξη επαφών και καλών διακοινοτικών σχέσεων. Προς την κατεύθυνση αυτή, η ECRl σημειώνει ότι οι πρωτοβουλίες τις οποίες έχουν αναλάβει οι Κυπριακές αρχές με συγκεκριμένο σκοπό να συμμετέχουν σε διάλογο και σε κοινές δραστηριότητες μέλη της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας σε διαφορετικούς τομείς της ζωής ήταν μέχρι στιγμής περιορισμένες. Η ECRl σημειώνει, επίσης, ότι υπάρχουν στην Κύπρο αρκετές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που μπορούν να προσφέρουν την εμπειρία τους και κίνητρα στον τομέα αυτό.
104. Παράλληλα με τις ευκαιρίες, η αυξανόμενη παρουσία των Τουρκοκύπριων πολιτών στην επικράτεια της Κύπρου υπό τον αποτελεσματικό έλεγχο της Κυπριακής Κυβέρνησης, όπως είναι φυσικό, έχει επιφέρει μαζί της αρκετές προκλήσεις. Όπως αναφέρθηκε σε άλλα μέρη αυτής της έκθεσης³³, υπάρχουν τομείς όπου υφίστανται άμεσες και έμμεσες διακρίσεις κατά μελών της Τουρκοκυπριακής κοινότητας οι οποίες δεν έχουν ακόμα αναγνωριστεί και να αντιμετωπιστεί επαρκώς. Η ECRl θεωρεί ότι, με την εισαγωγή ενός διεθνούς νομικού πλαισίου κατά των διακρίσεων και της δημιουργίας του θεσμού του Επιτρόπου Διοικήσεως ως φορέα για την καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας, η Κύπρος, από την τελευταία έκθεση της ECRl, έχει εξοπλιστεί καλύτερα για τον σκοπό αυτό. Ωστόσο, υπογραμμίζει τη σημασία της σαφούς δημόσιας αναγνώρισης των

³² Βλέπε πιο πάνω, Ευάλωτες ομάδες – Τουρκοκύπριοι

³³ Βλέπε πιο πάνω, Συνταγματικές διατάξεις και άλλες βασικές διατάξεις – Νομοθεσία περί υπηκοότητας, και Ευάλωτες ομάδες – Τουρκοκύπριοι.

προβλημάτων της άμεσης και έμμεσης διάκρισης για τη διαδικασία συμφιλίωσης και αποκατάστασης της εμπιστοσύνης.

105. Όπως ήδη αναφέρθηκε στη δεύτερη έκθεση της ECRI τα μέτρα τα οποία αποσκοπούν στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας είναι ιδιαίτερα σημαντικά για να προετοιμαστούν αυτές οι κοινότητες για την από κοινού ζωή σε μία επανενωμένη νήσο. Την ίδια στιγμή η ECRI θεωρεί ότι αυτά τα μέτρα μπορούν επίσης να βοηθήσουν στην απόκτηση επιπρόσθετης υποστήριξης από τον πληθυσμό στο σύνολό του για μία λύση στη διαίρεση της νήσου της Κύπρου, η οποία υφίσταται εδώ και πάνω από τριάντα χρόνια. Προς την κατεύθυνση αυτή μία άλλη σημαντική εξέλιξη η οποία σημειώθηκε μετά τη δεύτερη έκθεση της ECRI είναι το δημοψήφισμα το οποίο πραγματοποιήθηκε στις 24 Απριλίου 2004 για το σχέδιο επανένωσης το οποίο υπέβαλε ο Γενικός Γραμματέας των ΗΕ Κόφι Ανάν. Η ECRI σημειώνει ότι το σχέδιο αυτό απορρίφθηκε από την πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων και έγινε αποδεκτό από την πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων³⁴. Εν όψει του σημαντικά σοβαρού αντίκτυπου που έχει η συνέχιση της διαίρεσης της νήσου στις σχέσεις μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και Τουρκοκυπριακής κοινότητας, η ECRI εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι μέχρι στιγμής δεν ήταν δυνατή η εξεύρεση λύσης για τη διαίρεση της νήσου. Επαναλαμβάνει ωστόσο, την ελπίδα της ότι αυτό θα επιτευχθεί στο εγγύς μέλλον.

Συστάσεις :

106. Η ECRI συνιστά σθεναρά όπως οι Κυπριακές αρχές υιοθετήσουν μία πιο προενεργή προσέγγιση στην ανάπτυξη επαφών και καλών σχέσεων μεταξύ της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Για το σκοπό αυτό, συνιστά ειδικότερα όπως οι Κυπριακές αρχές εντείνουν τις πρωτοβουλίες τους ειδικά με σκοπό τη συμμετοχή των μελών της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας σε διάλογο και από κοινού δραστηριότητες σε διάφορους τομείς της ζωής. Η ECRI συνιστά όπως, με τον τρόπο, οι Κυπριακές αρχές στηρίζουν τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της προώθησης του διαλόγου και της συμφιλίωσης.
107. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν επαρκώς τα προβλήματα των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων κατά των μελών της Τουρκικής κοινότητας, ως τρόπου περαιτέρω διευκόλυνσης της διαδικασίας συμφιλίωσης και αποκατάστασης της εμπιστοσύνης μεταξύ αυτής της κοινότητας και της Ελληνοκυπριακής κοινότητας.

III. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η κατάσταση των μεταναστών και η ανάγκη για μία πολιτική μετανάστευσης και ένταξης

108. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRI εξέφρασε ανησυχία για την έλλειψη ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής στην Κύπρο, η οποία εκτός από τη ρύθμιση της εισόδου και της παραμονής των μεταναστών με πλήρη σεβασμό στα δικαιώματά τους, θα δημιουργούσε το απαραίτητο νομικό και θεσμικό πλαίσιο για τη στήριξή τους και την προώθηση της αμοιβαίας ένταξης μεταξύ των μεταναστών και του υπόλοιπου την Κυπριακής κοινωνίας. Η ECRI

³⁴ Μεταξύ των Ελληνοκυπρίων, το 75.83 % ψήφισε κατά του Σχεδίου και το 24.17 υπέρ. μεταξύ των Τουρκοκυπρίων, το 64,91 ψήφισε υπέρ και το 35.09 κατά .

σημειώνει ότι αυτό το θέμα εξετάστηκε στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων που η Κύπρος έπρεπε να διενεργήσει εν όψει της ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ως μέρος αυτών των μεταρρυθμίσεων, οι Κυπριακές αρχές επί του παρόντος οριστικοποιούν την προετοιμασία ενός Περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νομοσχεδίου. Η ECRJ, ωστόσο, εκφράζει την ανησυχία ότι από την τελευταία της έκθεση οι πολιτικές που αφορούν τους μετανάστες στην Κύπρο συνέχισαν να βασίζονται σε μία παρωχημένη νομοθεσία και σε ad hoc Υπουργικές αποφάσεις και διαμορφώθηκαν από την ιδέα των μεταναστών ως άτομα τα οποία βρίσκονται στην Κύπρο για περιορισμένο μόνο χρονικό διάστημα και προκειμένου να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένες εργασιακές απαιτήσεις. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν υπογραμμίσει συστηματικά ότι μία τέτοια προσέγγιση είχε ως αποτέλεσμα οι μετανάστες να είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων περιλαμβανομένων των διακρίσεων. Η κατάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα εμφανής σε τομείς όπως οι απελάσεις, η κράτηση, η απασχόληση και το κλίμα γνώμης που αφορά τους μετανάστες, όπως τονίζεται πιο κάτω.

109. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι το Περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Νομοσχέδιο, το οποίο επί του παρόντος οριστικοποιείται θα περιλαμβάνει διατάξεις που θα αντικατοπτρίζουν το κεκτημένο της ΕΕ σχετικά με την οικογενειακή επανένωση και την μακρόχρονη παραμονή. Η ECRJ εύχεται να είναι σύντομα διαθέσιμο ένα νομικό πλαίσιο το οποίο να εγκαθιδρύει αυτά τα δικαιώματα. Ωστόσο, έχει αναφερθεί στην ECRJ ότι οι Κυπριακές αρχές πρόσφατα εντατικοποίησαν τις απελάσεις των μεταναστών προκειμένου να αποφύγουν τη χορήγηση σε αυτούς άδειας μακροπρόθεσμης παραμονής και άλλων δικαιωμάτων μόλις αυτά τεθούν σε ισχύ στην Κύπρο. Η ECRJ ανησυχεί ιδιαίτερα για τις αναφορές σύμφωνα με τις οποίες έχουν εκδοθεί διατάγματα απέλασης σε πολλές περιπτώσεις χωρίς να έχει δοθεί η δέουσα προσοχή σε επιμέρους συνθήκες των ενδιαφερόμενων ατόμων, περιλαμβανομένων των οικογενειακών δεσμών, της διάρκειας της παραμονής – έχουν επιδοθεί διατάγματα απέλασης σε άτομα τα οποία διέμεναν στην Κύπρο για δέκα χρόνια ή περισσότερο – ή για λόγους υγείας. Η ECRJ σημειώνει ότι, παρά το γεγονός ότι η νομιμότητα ενός διατάγματος απέλασης μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου ή του Επιτρόπου Διοικήσεως, τα ένδικα αυτά μέσα κατά κανόνα, δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις τονίζουν επίσης ότι σε κάθε περίπτωση στην πράξη οι άνθρωποι συχνά απελαύνονται προτού καν υποβάλλουν παράπονο. Αναφέρθηκε στην ECRJ ότι αυτή η κατάσταση έχει οδηγήσει σε έναν αυξανόμενο αριθμό ατόμων τα οποία οδηγούνται στην παρανομία ή στην υποβολή αιτήσεων χορήγησης ασύλου με μικρές πιθανότητες επιτυχίας προκειμένου να αποφύγουν την απέλαση, με εμφανείς αρνητικές συνέπειες και στις δύο περιπτώσεις για τα ενδιαφερόμενα άτομα. Η πιθανότητα της δημιουργίας μιας ειδικής διαδικασίας η οποία θα επέτρεπε σε έναν αριθμό μεταναστών να επαναποκτήσουν νομικό καθεστώς επί του παρόντος δεν φαίνεται να αποτελεί αντικείμενο δημόσιου διαλόγου στην Κύπρο.
110. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRJ θεώρησε ότι οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο ακόμη και αν θεωρούνται από τις αρχές ότι εισήλθαν ή παρέμειναν στην Κύπρο παράνομα, δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως εγκληματίες και τα οποιαδήποτε μέτρα τα οποία λαμβάνονται αναφορικά με αυτά τα άτομα θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν αυτή την προσέγγιση. Η ECRJ, επίσης, θεώρησε ότι η κράτηση αλλοδαπών με βάση με τις εξουσίες περί μετανάστευσης θα πρέπει να αντιμετωπιστεί από τις Κυπριακές αρχές ως ζήτημα προτεραιότητας. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω³⁵, η ECRJ ανησυχεί ακόμη για τη

³⁵ Απονομή Δικαιοσύνης

δυσανάλογα υψηλή χρήση της πρακτικής της κράτησης αναφορικά με τους μετανάστες. Η ECRJ σημειώνει ότι η εκτενής χρήση των διατάξεων του ποινικού δικαίου που έκαναν οι Κυπριακές αρχές για την αντιμετώπιση της παράνομης εισόδου και παραμονής στην Κύπρο έχει κατ' επανάληψη υποστεί κριτική τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Αναφέρθηκε στην ECRJ ότι, εκτός και εάν κατηγορούνται για άλλα αδικήματα, τα άτομα τα οποία συλλαμβάνονται για παράνομη είσοδο ή παράνομη παραμονή αποτελούν όλο και λιγότερο το αντικείμενο ποινικής δίωξης και αντίθετα απελαύνονται γρήγορα. Ωστόσο έχει επίσης αναφερθεί στην ECRJ ότι οι μετανάστες κρατούνται τακτικά επί τη βάση διαταγμάτων σύλληψης και απέλασης από το Γραφείο Μετανάστευσης και ότι η κράτησή τους συχνά διαρκεί για μακρά χρονική περίοδο³⁶.

111. Στη δεύτερη της έκθεση η ECRJ σημείωσε ότι οι οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι υπόκειντο ιδιαίτερα σε εκμετάλλευση και κακομεταχείριση από τους εργοδότες τους. Συνιστάται συνεπώς οι Κυπριακές αρχές να ευαισθητοποιήσουν τους οικιακούς βοηθούς και τους άλλους αλλοδαπούς εργαζόμενους αναφορικά με τα δικαιώματά τους και για τις διαδικασίες μέσω των οποίων μπορούν να διασφαλίσουν ότι θα απολαμβάνουν αυτά τα δικαιώματα. Συνιστάται επίσης όπως η απέλαση αυτών των εργαζομένων να μη διενεργείται πριν την πραγματοποίηση εκτενών και δίκαιων διαδικασιών σε κάθε περίπτωση. Επιπρόσθετα, η ECRJ συνιστά όπως όλα τα μέσα επιβίωσης, περιλαμβανομένων και νέων θέσεων απασχόλησης να διατίθενται στους οικιακούς βοηθούς και στους άλλους αλλοδαπούς εργαζόμενους των οποίων τα συμβατικά ή άλλα δικαιώματα μπορεί να παραβιάζονται από τους εργοδότες τους. Αναφέρθηκε, ωστόσο, ότι οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι εξακολουθούν να υπόκεινται σε εκμετάλλευση και κακομεταχείριση από τους εργοδότες τους. Αρκετοί από αυτούς φέρονται συχνά να είναι θύματα διακίνησης και εμπορίας για λόγους εργασιακής εκμετάλλευσης ή – όπως συμβαίνει με την περίπτωση του αυξανόμενου αριθμού γυναικών οι οποίες εργάζονται ως καλλιτέχνιδες σε καμπαρέ, νυχτερινά κέντρα, και μπυραρίες από την τελευταία έκθεση της ECRJ – σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Όπως αναφέρεται, παραμένει πολύ δύσκολο για τους οικιακούς βοηθούς και τους άλλους αλλοδαπούς εργαζόμενους να αλλάξουν εργοδότη όταν ο τελευταίος έχει παραβιάσει τα συμβατικά ή τα άλλα δικαιώματά τους. Η ECRJ σημειώνει ότι, μετά την τελευταία της έκθεση, οι Κυπριακές αρχές έχουν εισαγάγει αλλαγές για τις διαδικασίες που ισχύουν σε αυτές τις περιπτώσεις. Συνεπώς, επί παραδείγματι, μετά την υποβολή ενός παραπόνου από αλλοδαπό εργαζόμενο στο Επαρχιακό Γραφείο Εργασιακών Σχέσεων, ο εργαζόμενος μπορεί να εκδώσει ένα «χαρτί αποδέσμευσης» το οποίο επιτρέπει στον εργαζόμενο να βρει απασχόληση σε κάποιον άλλο εργοδότη. Επιπρόσθετα, στην περίπτωση που η διαφορά δεν έχει διευθετηθεί από το Επαρχιακό Γραφείο Εργασιακών Σχέσεων, η υπόθεση εξετάζεται πλέον από μία Επιτροπή η οποία αποτελείται από αντιπροσώπους του Γραφείου Μετανάστευσης, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και την Αστυνομία. Η ECRJ σημειώνει, ωστόσο, ότι ο εργοδότης, δεν έχει καμία υποχρέωση να εκδώσει ένα «χαρτί αποδέσμευσης», ότι ο χρόνος για την εξέταση αυτών των εργασιακών διαφορών είναι συχνά εξαιρετικά μεγάλος και ότι κατά τη διάρκεια αυτών των διαδικασιών ο παραπονούμενος δεν επιτρέπεται να εργαστεί και συνεπώς, κατά κανόνα, δεν έχει καμία πηγή εισοδήματος, παρά το γεγονός ότι οι αρχές έχουν αναφέρει ότι, στην πράξη, ο παραπονούμενος μπορεί να κάνει αίτηση για άδεια εργασίας και να του επιτραπεί να εργαστεί ενώ εκκρεμεί η εξέταση της αίτησής του από την

---

³⁶ Υποδοχή και καθεστώς των μη πολιτών – Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο

Επιτροπή. Ως αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης και της στενής σχέσης που υπάρχει ακόμα μεταξύ της απασχόλησης με ένα συγκεκριμένο εργοδότη και της άδειας παραμονής, οι οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι φέρονται ακόμη να βιώνουν σοβαρές καταστάσεις εκμετάλλευσης και κακομεταχείρισης προκειμένου να αποφύγουν τις απελάσεις. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τις γυναίκες οι οποίες εργάζονται στα καμπερέ, τα νυχτερινά κέντρα, και τις μπυραρίες, η ECRl σημειώνει ότι το Υπουργείο Εσωτερικών έχει εφαρμόσει ένα Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Διακίνησης και Εμπορίας Ανθρώπων.

112. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRl σημείωσε τη δηλωμένη δέσμευση των Κυπριακών αρχών για στήριξη των προσπαθειών στη δημιουργία υποστηρικτικών δομών για τους μετανάστες περιλαμβανομένης της δημιουργίας ενός κέντρου που θα τους παρέχει πληροφορίες και νομική αρωγή, όπως είναι αναγκαίο. Η ECRl σημειώνει ότι τέτοιες δομές δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί. Οι Κυπριακές αρχές έχουν αναφέρει ότι οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας παρέχουν οικονομική και τεχνική υποστήριξη στις μη κυβερνητικές οργανώσεις για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων σε αυτούς τους τομείς. Ωστόσο, η ECRl δεν θεωρεί ότι έχει παρασχεθεί σημαντική στήριξη στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της παρακολούθησης της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών στην Κύπρο και την παροχή αρωγής σε αυτούς, από τη δεύτερη της έκθεση. Στην πραγματικότητα η ECRl έλαβε αναφορές σύμφωνα με τις οποίες, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι Κυπριακές αρχές επέδειξαν αρνητική συμπεριφορά έναντι αυτών των οργανώσεων και επέκριναν δημόσια τη δουλειά τους ως αντίθετη προς την επίσημη πολιτική ή τα εθνικά συμφέροντα.
113. Στη δεύτερη της έκθεση, η ECRl σημείωσε ότι υπήρχε μία εμφανής τάση στην Κύπρο προς την αντίληψη του μετανάστη και του ξένου ως δυνητική απειλή για το επίπεδο διαβίωσης των Κυπρίων. Ως εκ τούτου, ενθάρρυνε τις Κυπριακές αρχές να λάβουν όλα τα πιθανά μέτρα ώστε αυτή η τάση να μην εξελιχθεί σε πιο ανοιχτές και γενικευμένες εκδηλώσεις εχθρικότητας. Αυτό περιλαμβάνει την αποφυγή χρησιμοποίησης ρατσιστικού ή ξενοφοβικού λόγου στις δημόσιες συζητήσεις. Αναφέρθηκε στην ECRl ότι οι ξενοφοβικές συμπεριφορές ανάμεσα στο κοινό γενικά δεν έχουν περιοριστεί από τη δεύτερη έκθεση της ECRl και ότι το κλίμα απέναντι στους μετανάστες παραμένει ακόμη ως επί το πλείστον αρνητικό. Στην πραγματικότητα, όπως αναφέρθηκε σε άλλα σημεία αυτής της έκθεσης³⁷, έκτοτε καταγγέλλονται όλο και περισσότερα περιστατικά ρατσιστικής ή ξενοφοβικής βίας σε μη κυβερνητικές οργανώσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της παροχής αρωγής στους μετανάστες. Σημειώθηκε ότι αυτό το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό αν ληφθούν υπ' όψη οι υφιστάμενες οικονομικές συνθήκες χαμηλής ανεργίας στην Κύπρο, οι οποίες θα αναμενόταν να οδηγήσουν σε λιγότερο μισαλλόδοξες συμπεριφορές. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν αναφέρει στην ECRl ότι εν γένει, από τη δεύτερη έκθεση της ECRl, οι Κυπριακές αρχές έχουν υιοθετήσει μια πιο εξισορροπημένη προσέγγιση σε ζητήματα που αφορούν τους μετανάστες στο δημόσιο διάλογο. Ωστόσο, η ECRl σημειώνει ότι, παρ' όλα αυτά, έχουν σημειωθεί περιστατικά όπου χρησιμοποιήθηκε ξενοφοβικός λόγος στη δημόσια συζήτηση από τις Κυπριακές αρχές, περιλαμβανομένων εκπροσώπων της αστυνομίας.

Συστάσεις :

114. Η ECRl καλεί τις Κυπριακές αρχές να υιοθετήσουν μια ολοκληρωμένη πολιτική

³⁷ Διατάξεις του Ποινικού Δικαίου

μετανάστευσης και ένταξης. Εκτός από τη ρύθμιση της εισόδου και της παραμονής των μεταναστών με πλήρη σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματά τους, μια τέτοια πολιτική θα πρέπει να δημιουργήσει το απαραίτητο νομικό και θεσμικό πλαίσιο για τη στήριξή τους και την προώθηση της αμοιβαίας ενσωμάτωσης των μεταναστών με την υπόλοιπη Κυπριακή κοινωνία.

115. Η ECRI συνιστά σθεναρά όπως οι Κυπριακές αρχές διασφαλίσουν ότι οι απελάσεις διενεργούνται σε όλες τις περιπτώσεις με πλήρη σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα των ενδιαφερόμενων ατόμων και ότι λαμβάνονται υπ' όψη οι επί μέρους συνθήκες περιλαμβανομένων των οικογενειακών δεσμών, της διάρκειας παραμονής και των λόγων υγείας. Ενθαρρύνει τις Κυπριακές αρχές να εξετάσουν την πιθανότητα δημιουργίας μιας ειδικής διαδικασίας η οποία θα επέτρεπε σε έναν αριθμό μεταναστών να επαναποκτήσουν νομικό καθεστώς στην Κύπρο.
116. Η ECRI συνιστά στις Κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι τα άτομα τα οποία κρατούνται εν όψει απέλασης δεν βρίσκονται υπό κράτηση για χρονικό διάστημα πέραν του αυστηρά απαραίτητου για τη διενέργεια της απέλασης.
117. Η ECRI συνιστά όπως οι Κυπριακές αρχές εντείνουν τις προσπάθειές τους να διασφαλίσουν ότι οι οικιακοί βοηθοί και άλλοι αλλοδαποί εργαζόμενοι δεν υπόκεινται σε εκμετάλλευση και κακομεταχείριση από τους εργοδότες τους. Γι' αυτό το σκοπό, επαναλαμβάνει την έκκλησή της να εφαρμοστούν δίκαιες διαδικασίες και αποτελεσματικά ένδικα μέσα γι' αυτούς τους εργαζόμενους των οποίων τα συμβατικά ή άλλα δικαιώματα παραβιάζονται από τους εργοδότες τους. Η ECRI συνιστά οι Κυπριακές αρχές να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειές τους να αντιμετωπίσουν την κατάσταση των γυναικών που μεταφέρονται παράνομα στην Κύπρο για να εργαστούν ως καλλιτέχνιδες σε καμπαρέ, νυχτερινά κέντρα και μπυραρίες.
118. Η ECRI συνιστά σθεναρά όπως οι Κυπριακές αρχές παρέχουν ευρύτερη στήριξη, περιλαμβανομένης της οικονομικής στήριξης, στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με εμπειρία στην παρακολούθηση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών στην Κύπρο και να τους παρέχουν βοήθεια.
119. Η ECRI επαναλαμβάνει την έκκλησή της στις Κυπριακές αρχές να λάβουν μέτρα για την έρευνα και αντιμετώπιση των ρατσιστικών και ξενοφοβικών συμπεριφορών μεταξύ του κοινού και του αρνητικού κλίματος προς τους μετανάστες στην Κύπρο. Συγκεκριμένα, συνιστά οι Κυπριακές αρχές να αποφεύγουν τη χρήση ρατσιστικού ή ξενοφοβικού λόγου στο δημόσιο διάλογο και να αντιδρούν με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα σε οποιαδήποτε περιστατικά όπου χρησιμοποιείται αυτό το είδος λόγου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η Βιβλιογραφία αυτή παραθέτει τις βασικές δημοσιευμένες πηγές οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της εξέτασης της κατάστασης στην Κύπρο. Δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως εξαντλητική λίστα όλων των πηγών πληροφόρησης που διατέθηκαν στην ECRI κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της έκθεσης.

1. CRI (2001) 35: *Second Report on Cyprus*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, 3 July 2001
2. CRI (99) 50: *Report on Cyprus*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, 9 November 1999
3. CRI (96) 43: *ECRI General Policy Recommendation n° 1: Combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, October 1996
4. CRI (97) 36: *ECRI General Policy Recommendation n° 2: Specialised bodies to combat racism, xenophobia, antisemitism and intolerance at national level*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, June 1997
5. CRI (98) 29: *ECRI General Policy Recommendation n° 3: Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, March 1998
6. CRI (98) 30: *ECRI General Policy Recommendation n° 4: National surveys on the experience and perception of discrimination and racism from the point of view of potential victims*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, March 1998
7. CRI (2000) 21: *ECRI General Policy Recommendation n° 5: Combating intolerance and discrimination against Muslims*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, April 2000
8. CRI (2001) 1: *ECRI General Policy Recommendation n° 6: Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, December 2000
9. CRI (2003) 8: *ECRI General Policy Recommendation n° 7: National legislation to combat racism and racial discrimination*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, December 2002
10. CRI (2004) 26: *ECRI General Policy Recommendation n° 8: Combating racism while fighting terrorism*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, March 2004
11. CRI (2004) 37: *ECRI General Policy Recommendation n° 9: The fight against antisemitism*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, June 2004
12. CRI (98) 80 rev: *Legal measures to combat racism and intolerance in the member States of the Council of Europe*, European Commission against Racism and Intolerance, Council of Europe, January 2005
13. Ministry of Justice and Public Order of the Republic of Cyprus, *National Report of the Republic of Cyprus on the implementation of the conclusions of the European and World Conferences against racism*, Nicosia, June 2003
14. *Report of the Republic of Cyprus against discrimination in the fields of the European Union acquis: Policy and measures against discrimination*, Nicosia, September 2004
15. Ministry of Labour and Social Insurance of the Republic of Cyprus, *National Action Plan for Employment 2004-2006*
16. Ministry of Labour and Social Insurance of the Republic of Cyprus, *National Action Plan for Social Inclusion 2004-2006*, Nicosia, July 2004
17. CommDH(2004)2: *Report by Mr Alvaro Gil-Robles, Commissioner for Human Rights, on his visit to Cyprus of 23-29 June 2003*, Council of Europe, 12 February 2004
18. ACF/INF/OP/II(2002)004: Advisory Committee on the Framework Convention for the protection of National Minorities, *Opinion on Cyprus adopted on 6 April 2001*, Council of Europe, 2002

19. GVT/COM/INF/OP/I(2002)004: Advisory Committee on the Framework Convention for the protection of National Minorities, *Comments of the Government of Cyprus on the Opinion of the Advisory Committee on the implementation of the Framework Convention for the protection of National Minorities in Cyprus*, Council of Europe, 2002
20. Resolution RecCMN(2002)3 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities by Cyprus, 21 February 2002
21. European Court of Human Rights, *Case of Aziz v. Cyprus (Application no. 69949/01)*, *Judgment of 22 June 2004*, Council of Europe, Strasbourg, 22/09/2004
22. European Court of Human Rights, *Case of Selim v. Cyprus (Application no. 47293/99)*, *Judgment*, Council of Europe, 16 July 2002
23. CPT/Inf (2003) 1: *Report to the Government of Cyprus on the visit to Cyprus carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 22 to 30 May 2000*, Council of Europe, Strasbourg, 15 January 2003
24. CPT/Inf (2003) 2: *Response of the Government of Cyprus to the report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on its visit to Cyprus from 22 to 30 May 2000*, Council of Europe, Strasbourg, 15 January 2003
25. MIN-LANG/PR (2005) 1: European Charter for Regional or Minority Languages, *Initial Periodical Report presented to the Secretary General of the Council of Europe in accordance with Article 15 of the Charter: Cyprus*, Council of Europe, 17 January 2005
26. DGIV/EDU/HIST (2004) 02: *Report of the activities of the Council of Europe in History Teaching in Cyprus in 2004*, Council of Europe, 2004
27. DGIV/EDU/HIST (2005)03: *Multiperspectivity in teaching and learning history: Presentations from seminars and workshop materials, Nicosia, Cyprus, 24-27 November 2004*, Council of Europe, 2005
28. A/56/18: United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination, *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination: Cyprus*, 10 August 2001
29. CERD/C/SR.1472: United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination, *Summary Record of the 1472nd Meeting, Consideration of the fifteenth and sixteenth periodic reports of Cyprus*, 21 May 2003
30. CERD/C/384/Add.4 (Suppl.): United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination, *Sixteenth periodic report of Cyprus*, 17 May 2002
31. COM(2002) 700 final: Commission of the European Communities, *2002 Regular Report on Cyprus's Progress Towards Accession*, Brussels, October 2002
32. MEDE European Consultancy, Migration Policy Group *Report on measures to combat discrimination in the 13 candidate countries (VT/2002/47) - Country report Cyprus*, Nicos Trimkliniotis, May 2003
33. Trimikliniotis, Nicos, *Mapping discriminatory landscapes in Cyprus: Ethnic discrimination in a divided education system*, for The Cyprus Review, Vol. 15, Fall 2004, N° 2
34. Trimikliniotis, Nicos and Pantelides, Panayiotis, *Mapping discriminatory landscapes in Cyprus: Ethnic discrimination in the labour market*, The Cyprus Review, Vol. 15, Spring 2003, N° 1
35. US Department of State, *Cyprus - Country Report on Human Rights Practices for 2004*, February 2005
36. *What does it mean to think historically? Approaches to teaching and learning history. Proceedings of the First Educational Seminar by the Association for Historical Dialogue and Research*, eds Philippou Stravroula and Makriyianni Chara, Association for Historical Dialogue and Research, Nicosia 2004

